

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

LİSANSÜSTÜ DÜZEYDE DEĞERLER EĞİTİMİ DERSİ ALAN SINIF
ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNDEKİ DEĞİŞİMİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Meryem BOZMAZ

Malatya-2024

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

LİSANSÜSTÜ DÜZEYDE DEĞERLER EĞİTİMİ DERSİ ALAN SINIF
ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNDEKİ DEĞİŞİMİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Meryem BOZMAZ

Danışman: Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU

Malatya-2024

	KABUL ONAY FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-142
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Yayın Tarihi	19.08.2019
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	3 / 85

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Lisansüstü Düzeyde Değerler Eğitimi Dersi Alan Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerindeki
Değişimin İncelenmesi

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU

HAZIRLAYAN

Meryem BOZMAZ

Jürimiz tarafından 30/07/2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği /oyçokluğu** ile başarılı bulunarak Temel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı

İmza

1. Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU	
2 Doç. Dr. Yalçın KARALI	
3. Dr. Öğr. Üyesi Meral ÖNER SUNKUR	
4. Unvanı Adı SOYADI	
5. Unvanı Adı SOYADI	

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../20... tarih ve 20.../..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Eyüp İzci
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU'nun danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **Lisansüstü Düzeyde Değerler Eğitimi Dersi Alan Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerindeki Değişimin İncelenmesi** başlıklı bu araştırmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Meryem BOZMAZ

ÖN SÖZ

21. yy’da değerler eğitimi önemli bir ihtiyaç olarak görülmeye başlanmıştır. Kendini ve kültürel değerlerini bilen, koruyan, yaşayan ve yaşatan nesillerin yetiştirilmesi önem arz etmektedir. Çocuğun küçük yaşlardan itibaren yoğun zaman geçirdiği okullarda değer aktarımı oldukça önemlidir. Henüz okul hayatına yeni başlayan ilkokul öğrencilerine eğitim-öğretim hizmeti veren öğretmenlerin değerler eğitimi yaş grubuna uygun ve etkili bir şekilde vermesi gerekmektedir. Sınıf öğretmenlerinin muhatap olduğu yaş grubu dolayısıyla değerler eğitimi etkili bir şekilde uygulamaya koyması açısından bu alanda gerekli ve yeterli eğitimleri alması önemlidir.

Lisansüstü düzeyde değerler eğitimi dersi alan sınıf öğretmenlerinin görüşlerindeki değişimin incelenmesi amaçlanan bu çalışmada, lisansüstü eğitimlerinde değerler eğitimi içerikli ders alan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi dersi aldıktan sonra bakış açılarında değişiklik olup olmadığı, dersten elde ettikleri kazanımlar ve derse yönelik görüşlerinin ortaya konması bakımından alandaki çalışanlara katkı getireceği umulmaktadır.

Lisansüstü eğitim sürecine başladığım ilk günden itibaren desteğini esirgemeyen, bu araştırmanın gerçekleşmesinde ve tamamlanmasında katkı sağlayan ve beni süreç boyunca destekleyen, bana zaman ayıran kıymetli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Cihat Yaşaroğlu’na en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Lisans eğitimimden itibaren beni destekleyen, bana inanan, beni yüreklendiren saygıdeğer Prof. Dr. Feridun MERTER’e, desteğini her zaman hissettiğim kıymetli hocam Doç. Dr. Hasan AYDEMİR’e, araştırmamda görüşleriyle bana destek veren her zaman güler yüzlü kıymetli hocam Doç. Dr. Başak KASA AYTEN’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışma sürecinde katılımlarıyla bana destek veren öğretmen arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Beni bugünlere getiren, güçlülere karşı dimdik ayakta durmayı öğreten canım annem Hatice TOKSOY ve babam Mehmet TOKSOY’a, canım kardeşlerime, süreç boyunca beni destekleyen, yanımda olan sevgili eşim Mehmet Turan BOZMAZ’a, yüzündeki tebessümden daima güç aldığım biricik yavrum Ömer Talha BOZMAZ’a çok teşekkür ederim.

Meryem BOZMAZ

ÖZET

LİSANSÜSTÜ DÜZEYDE DEĞERLER EĞİTİMİ DERSİ ALAN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNDEKİ DEĞİŞİMİN İNCELENMESİ

BOZMAZ, Meryem

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU

Temmuz- 2024, x+72

Değerler, sağlıklı bir toplumun inşasında ve toplumun huzur içinde yaşamasında geçmişten günümüze büyük öneme sahip olmuştur. Değerler eğitimi değerlerin tanınmasını, toplumların kültürlerini, inançlarını ve yaşam biçimlerini öğrenmelerini sağlar. Değerler eğitimi, değerlerin korunmasında ve gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarılmasında önemli bir role sahiptir. Değerlerin eğitiminde çocukları ebeveynlerinden sonra en çok etkileyen sınıf öğretmenleridir. Öğretmenlerin değerler eğitimini öğrencilerine etkili bir şekilde verebilmelerinde gerekli eğitimleri almış olmaları önemlidir.

Bu araştırmanın amacı lisansüstü eğitimlerinde değerler eğitimi dersi alan sınıf öğretmenlerinin görüşlerindeki değişimi ortaya koymaktır. Lisansüstü Düzeyde Değerler Araştırmanın katılımcılarını Türkiye’de bir devlet üniversitesinde yüksek lisans eğitimlerinde değerler eğitimi dersi almış 10 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum deseni kullanılmıştır. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Ulaşılan başlıca sonuçlar arasında; öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik bakış açılarının olumlu yönde etkilendiği, değerler eğitimini tüm derslere entegre etme becerisi kazandıkları, sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerin çeşitlendiği; mesleki gelişimlerine, iletişim becerilerine katkı sağladığı görülmüştür. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenler değerler eğitiminin tüm eğitim kademelerinde olması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Değerler eğitimi, lisansüstü eğitimde değerler eğitimi, EDE modeli

ABSTRACT

EXAMINING THE CHANGE IN THE OPINIONS OF CLASSROOM TEACHERS WHO TAKE GRADUATE LEVEL VALUES EDUCATION COURSE

BOZMAZ, Meryem

Master's Degree, İnönü University Institute of Educational Sciences

Department of Classroom Education

Advisor: Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU

July- 2024, x+72

Values have been of great importance from the past to the present in building a healthy society and living in peace. Values education provides recognition of values and learning about the cultures, beliefs and lifestyles of societies. Values education has an important role in protecting values and transferring them to future generations in the right way. Primary school teacher have the most influence on children in values education after their parents. It is important that teachers have received the necessary training to provide values education to their students effectively.

The aim of this study is to reveal the change in the views of primary school teachers who took the values education course in their postgraduate education. The study group of the research consists of 10 primary school teacher who took a values education course in their graduate education at a state university in Turkey. Case design in qualitative research methods was used in the study. The data were collected with a semi-structured interview form prepared by the researcher. The data obtained from the research were analyzed by content analysis method. Among the main results obtained; teachers' perspectives on values education were positively affected, they gained the ability to integrate values education into all courses, in-class and out-of-class activities were diversified, and it contributed to their professional development and communication skills. In addition, the teachers participating in the study stated that values education should be included in all levels of education.

Keywords: Values education, values education in postgraduate education, EDE model

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Problemi	3
1.3. Araştırmanın Alt Problemleri	3
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.7. Tanımlar	6

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Değer	7
2.1.1. Değerlerin Özellikleri ve İşlevleri	8
2.1.2. Değerlerin Sınıflandırılması	9
2.2. Değerler Eğitimi.....	11
2.2.1. İlkokulda Değerler Eğitimi.....	16
2.2.2. Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü	18
2.2.3. Sınıf Öğretmenliği Lisans Eğitiminde Değerler Eğitimi.....	21
2.2.4. Lisansüstü Eğitimde Değerler Eğitimi	24
2.3. İlgili Araştırmalar	27

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	29
3.2. Çalışma Grubu	30
3.3. Verileri Toplama Teknikleri.....	30
3.5. Veri Analizi.....	32

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersi Almadan Önceki Duruma İlişkin Bulgular.....	34
4.2. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersi Aldıktan Sonraki Duruma İlişkin Bulgular.....	36
4.3. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersi Aldıktan Sonra Okulda/Sınıfta Değerler Eğitimine Yönelik Farkındalıklarına İlişkin Bulgular	38
4.4. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersinin Mesleki Gelişimlerine Yönelik Bulgular.....	41
4.5. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersinin Sınıf İçi/ve Sınıf Dışı Etkinliklere Yönelik Bulgular.....	43
4.6. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersinin Öğretmenlerin Dersleri İşleme Motivasyonlarına Yönelik Bulgular.....	45
4.7. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersinin Öğretmenlerin Okul İdaresi, Meslektaş, Veli ve Öğrencilerle İletişimlerine Yönelik Bulguları	47
4.8. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersinin Yer Alıp/Almamasına Yönelik Bulgular.....	49
4.9. Lisansüstünde Değer İçerikli Dersleri Tavsiye Etmelerine Yönelik Bulgular	51

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç.....	54
5.1.1. Lisansüstü Eğitimlerinde Değerler Eğitimi Dersini Alan Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Dersinden Önce Değerler Eğitimine Yönelik Bakış Açılarına İlişkin Sonuçlar	54

5.1.2. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Dersinden Sonra Değerler Eğitime Yönelik Bakış Açılarına İlişkin Sonuçlar	55
5.1.3. Değerler Eğitimi Dersini Aldıktan Sonra Değerler Eğitimi Dersine Yönelik Kazanımlara İlişkin Sonuçlar	55
5.1.4. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Dersinin Lisans ve Lisansüstü Programlarda Yer Almasına İlişkin Görüşlerine İlişkin Sonuçlar	57
5.2. Öneriler	59
5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	59
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	60
KAYNAKÇA	61
EKLER	71
Ek-1: Lisansüstü Düzeyde Değerler Eğitimi Dersi Alan Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerindeki Değişimin İncelenmesi Ölçeği	71
Ek-2: Etik Kurul Onayı	72

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Rokeach 'a Göre Değer Sınıflandırılması</i>	10
Tablo 2. <i>Spranger 'in Değer Sınıflandırması</i>	10
Tablo 3. <i>Katılımcıların demografik özellikleri</i>	30
Tablo 4. <i>Değerler eğitimi dersini almadan önceki değerler eğitimine bakış açılarına ilişkin öğretmen görüşleri</i>	34
Tablo 5. <i>Değerler eğitimi dersinin öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik bakış açılarını nasıl değiştirdiğine ilişkin öğretmen görüşleri</i>	36
Tablo 6. <i>Öğretmenlerin dersten sonra okulda/sınıfta değerler eğitimine yönelik farkındalıklarına ilişkin öğretmen görüşleri</i>	39
Tablo 7. <i>Değerler eğitimi dersinin öğretmenlerin mesleki gelişimlerini nasıl etkilediğine ilişkin öğretmen görüşleri</i>	41
Tablo 8. <i>Değerler eğitimi dersinin öğretmenlerin etkinliklerine etkisine ilişkin öğretmen görüşleri</i>	43
Tablo 9. <i>Değerler eğitimi dersinin öğretmenlerin dersleri işleme motivasyonu üzerindeki etkisine ilişkin öğretmen görüşleri</i>	46
Tablo 10. <i>Değerler eğitimi dersinin öğretmenlerin iletişimleri üzerindeki etkisine ilişkin öğretmen görüşleri</i>	47
Tablo 11. <i>Öğretmenlerin lisansüstü eğitimde değerler eğitimi dersinin olup/ olmamasına ilişkin öğretmen görüşleri</i>	49
Tablo 12. <i>Öğretmenlerin değer içerikli dersleri tavsiye etme durumlarına öğretmen ilişkin görüşleri</i>	51

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Huzurlu Aile ve Toplum ile Yaşanabilir Çevrede Huzurlu İnsan.....	16
Şekil 2. Ulaşılan temalar/kategoriler şekil grafiği.....	33

KISALTMALAR

ÇEDES	: Çevre D�yarlıym, Deęerlerime Sahip �ıkıyorum Projesi
EDE	: Erdem-Değer-Eylem Modeli
GSB	: Gençlik ve Spor Bakanlığı
KDE	: Karakter ve Değer Eğitimi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTKB	: Talim ve Terbiye Kurulu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın giriş bölümünü problem durumu, problem cümlesi, alt problemleri, araştırmanın önemi, varsayımları ve sınırlılıkları, araştırma ile ilgili tanımlar oluşturmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Türkiye’de, 8 Eylül 2010 tarih ve 2010/53 sayılı genelge Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanarak karakter ve değer eğitime yer verilmiştir. Bu genelgeyle değerler eğitiminin önemine ilk kez değinilmiştir (Şimşek ve Kalkan, 2019). 9 Eylül 2024 tarihinden itibaren uygulamaya alınması planlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında değerler eğitimi, EDE modeli (Erdem-Değer-Eylem Modeli) şeklinde uygulanacaktır. Bu model kapsamında; adalet, aile bütünlüğü, çalışkanlık, dostluk, duyarlılık, dürüstlük, estetik, mahremiyet, merhamet, mütevazılık, özgürlük, sabır, sağlıklı yaşam, saygı, sorumluluk, tasarruf, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik şeklinde 20 değer ele alınmıştır (TTKB, 2024). İlköğretimden başlayarak yükseköğretime kadar, örgün eğitimin her kademesinde bireylere değer aktarımının önemi büyüktür (Tozlu ve Topsakal, 2007). Öğretmenlerin müfredatta yer alan değerleri öğrencilerine aktarabilmesinde değerler eğitime yönelik eğitimler alması önemlidir. YÖK 2018 yılında güncellediği öğretmen yetiştirme müfredatında değerler eğitime “Karakter ve Değerler Eğitimi” dersiyle yer vermiştir. Değerler eğitimi lisansüstü eğitimde yüksek lisans ve doktora programlarında da seçmeli ders olarak yer almaktadır.

Değerler eğitiminin, okullarda küçük yaş gruplarından itibaren sistemli, planlı şekilde programlarda yer alıp uygulanması özellikle son dönemlerde önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir. 0-12 yaş aralığı istisnai olarak edinilen bilgilerin kolaylıkla yaşantıya dönüşebileceği dönem olarak görülmektedir. Bu dönemin gelişigüzel uygulamalara bırakılmaması gerektiği ve bu dönemde öğrenilenlerin sonraki öğrenmelere temel oluşturacağı gibi sebeplerle eğitimde değerler açısından en önemli dönem temel eğitim dönemi olarak ifade edilmiştir (TTKB, 2024).

Programlarda yer alan niteliklerin öğrencilere kazandırılmasında öğretmenlerin rolü büyüktür. Öğretmenler, üzerine düşen sorumlulukları en iyi şekilde yerine getirerek ve mümkün olduğunca hata yapmadan doğru davranışlar sergileyerek değerler eğitiminin amacına ulaşmasını sağlayabilirler (Ulusoy, 2007). Öğretmenlerin davranışlarıyla öğrenciye model olmasının yanında demokratik bir sınıf ortamı oluşturma, öğrencilere eleştirel becerileri ve öğrencilerine etik bilinci kazandırma, iş birliği yapma ve sorunları çözmeyi öğretme gibi sorumlulukları da vardır. Öğretmenlerin değerler eğitimi hakkındaki tutumları, değerler eğitiminde ne kadar etkili olabileceklerinin bir göstergesi sayılabilir. Değerler eğitimi önemseyen ve değerler eğitimine ilişkin tutumu olumlu olan bir öğretmenin değerler eğitimi etkinliklerini etkin olarak işlemesi beklenir (Yaşaroğlu, 2014). EDE Modeli'nde değer aktarımında öğretmen başat kişi olarak ifade edilmekte ve değer kazandırma sürecinde öğretmenin farkındalığı, programda amaçlanan kazanımlara erişmek için önemli görülmektedir (TTKB, 2024).

Soyut özellikteki değerlerin, kazandırılmasında rol model olmak, yaşayarak kazandırmak önemlidir. Okulda öğretmen, hayatın içinden örnekler vererek, yeni yöntemler kullanarak, günümüz teknolojik araçları da işin içine katarak değerleri öğrencilere kazandırmalıdır. Öğretmenlerin değer inançları, değer bilinçleri yetiştirdikleri öğrencilerin değer algısını etkileyebilmektedir. Özellikle erken yaşlarda karakter gelişiminde bir rol model olarak değerlendirilebilecek öğretmenlerin bu konudaki tutumları son derece önemlidir (Yaşaroğlu, 2014). Gelecekte eğitim kurumlarında görev alacak olan öğretmen adaylarının nasıl bir kültürlenme ve sosyalleşme süreci içerisinde olduklarının dolayısıyla onların değerler sistemlerinin nasıl olduğunun bilinmesi önemlidir (Yazar, 2010). Öğretmenlerin kendi değerlerinin farkına varması, kazandırılması gereken değerler ve bu değerlerin özellikleri, değer eğitiminde kullanılabilecek yöntemleri kullanabilmesi bakımından öğretmen yetiştirme programlarında değerler eğitimi dersinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Öğretmen adaylarının, Eğitim Fakültelerinde “değerler eğitimi” ile ilgili bir dersin faydalı olacağına inandıkları ve “değerler eğitimi” dersinin Eğitim Fakültelerinde olması gerektiği görüşünde oldukları anlaşılmaktadır (Yazar, 2012). Değerler eğitimi dersi Eğitim Fakültelerinde lisans ve lisansüstü eğitimde çeşitli programlarda verilmektedir.

Lisansüstü eğitimde değerler eğitime yönelik araştırmalar incelendiğinde Dinçer ve Aksoy'un (2021), yüksek lisans öğrencilerin değerler eğitime ilişkin görüşlerinin incelendiği ve Çelik ve Gündoğdu'nun (2023), lisansüstü eğitimlerinde

değerler eğitimi araştırmaları dersini alan sınıf öğretmenlerinin görüşleriyle dersin değerlendirilmesi araştırmalarına ulaşılmıştır. Araştırmaların başlıca sonuçlarında değerler eğitimi dersinin lisans ve lisansüstü eğitimlerde gerekliliği, sınıf öğretmenlerinin dersi öğrencilerin seviyesine uygun olarak vermesinin önemi, öğretmenlerin daha derinlemesine bilgi edinme isteği ve edinilen bilgileri meslek hayatlarında kullanma beklentisi içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Çalışmalar incelendiğinde lisans ve lisansüstü düzeyde değerler eğitimi dersi ihtiyaç olarak görülmüş, dersin üniversitelerin lisans ve lisansüstü programlarda yer alması gerektiğine ilişkin önerilerde bulunulmuştur. Literatür incelendiğinde lisansüstü eğitimde değerler eğitimi dersini alan sınıf öğretmenlerinin derse yönelik kazanımlarına, öğretmenlerin uygulama alanlarına, meslek hayatlarında uygulamaya koyup koymadıklarına ilişkin araştırmalara rastlanmamıştır. Bu bağlamda lisansüstü eğitimlerinde değerler eğitimi dersi alan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik bakış açıları, dersten sonra değerler eğitimine bakış açılarında değişim yaşanıp yaşanmadığı, dersten elde ettikleri kazanımlar, mesleki hayatlarında uygulamalara yer verip vermedikleri, eğitimin paydaşları ile iletişimlerini nasıl etkilediği, sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere nasıl yansıdığı, değerler eğitimine yönelik elde ettikleri farkındalıklarına ilişkin sonuçların neler olduğu incelenmelidir. Yapılan araştırma bu hususların sınıf öğretmenlerinin görüşleriyle belirlenmesine yöneliktir.

1.2. Araştırmanın Problemi

Çalışmanın amacı, lisansüstü düzeyde alınan değer içerikli derslerin öğretmenlerin bakış açılarına nasıl etki ettiğine ve dersten elde ettikleri kazanımlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmanın amacına bağlı olarak problem cümlesi; “Lisansüstü düzeyde değerler eğitimi dersi alan sınıf öğretmenlerinin görüşlerindeki değişimler nelerdir?”

1.3. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Değerler eğitimi dersinden önce değerler eğitimine yönelik bakış açıları nelerdir?
2. Değerler eğitimi dersinden sonra değerler eğitimine yönelik bakış açıları nelerdir?
3. Değerler eğitimi dersini aldıktan sonra değerler eğitimi dersine yönelik kazanımlar kapsamında;

- Okulda/sınıfta değerler eğitime yönelik farkındalıklarına,
 - Mesleki gelişimlerine,
 - Sınıf içi/sınıf dışı etkinliklere,
 - Dersleri işleme motivasyonlarına,
 - İletişim becerilerine, etkisine yönelik görüşleri nelerdir?
4. Değerler eğitimi dersinin lisans ve lisansüstü programlarda yer almasına ilişkin görüşleri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

21. Yüzyılda teknolojinin hayatımıza yerleşmesi toplumsal değişimleri de beraberinde getirmiştir. Toplumsal yapı, toplumun değer yargıları ve toplumsal kurallar da değişimlerden etkilenmektedir. Bu gelişmelerin insanları bir takım manevî ve insanî değerlerden de uzaklaştırdığı söylenebilir (Yaşaroğlu, 2014). İçinde bulunduğumuz bu çağda yaşanan gelişmelerin, değerlerimize zarar vermesinin önüne geçilmesi, yeni oluşan değerlerin toplum düzenine uygun biçimde benimsenmesi ve toplumun bireylerine kazandırılması eğitim yoluyla olacaktır. Geleneksel değerler eğitimi, öğrencileri toplumsal değerlerin pasif alıcısı olarak kabul eder. Modern değerler eğitiminde ise bireyleri belli değer özellikleri ile şekillendirmek yerine, eleştirel düşünme becerilerinin de değerler eğitimi sürecinde yer alması gerekmektedir (Yaşaroğlu, 2015). Son dönemlerde değerler eğitiminin ihtiyaç olduğu ve gerekli eğitimlerin verilmesi gerektiği yapılan çalışmalarda ifade edilmektedir. Öğrencilerin değer gelişimleri ailede başlayarak çevresinde gelişerek devam eder. Ateş (2013), öğrencilerin değerlerinin gelişen teknoloji ile birlikte medya araçlarından olumsuz etkilendiğini bu sebeple değerler eğitiminin ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir.

Bireylerin henüz temel eğitim düzeyinden başlayarak olumlu kişilik özellikleri geliştirebilmelerinde, toplumun huzurlu, mutlu ve daha güçlü olmasında değerler eğitiminin işlevi büyüktür. Dolayısıyla değerler eğitimi tesadüflere ve öğretmenin inisiyatifine bırakılmadan sistemli bir şekilde verilmelidir. Programları hayata dönüştüren öğretmenlerin hizmet öncesinde ve sonrasında gerekli eğitimleri almaları önemlidir.

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde değerler eğitiminin okullarda nitelikli verilebilmesi açısından öğretmenlerin değerler eğitimi farkındalığına sahip olması, bu

alanda bilgi, beceri ve yeterliliklerini geliştirmeleri önemli görülmekte, lisansüstü sınıf eğitimi alanında, üst düzey düşünme becerileri geliştiren, bilgi, beceri, tutum ve deneyime sahip, alanla ilgili yapılan gelişmeleri takip etme yeterlilikleri gösteren bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. 2024 yılında geliştirilen Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında EDE Modeli ile belirlenen değerler dersler içerisinde kazanımlarla bütünleşik olarak verilecektir. Modelde programın amacına ulaşmasında öğretmenlerin farkındalığı, alan bilgisi ve modelin amacını içselleştirmiş olmaları önemli görülmektedir (TTKB, 2024). Sınıf öğretmenleri, yüksek lisans eğitimlerinde değerler eğitimi içeriğinde derslerde daha derinlemesine bilgi edinme ve edinilen bilgileri mesleki hayatlarında kullanma beklentisi içerisinde olup, lisans ve lisansüstü programlarda değerler eğitimi derslerinin yer alması gerektiğini düşünmektedirler (Çelik ve Gündoğdu, 2023). Lisansüstü programlarda değerler eğitimi içeriğinde ders almak öğretmenlerin, bu alanda farkındalıklarını geliştirebilmeleri, güncel çalışmaları takip etmeleri, edinilen bilgi ve becerileri uygulamaya koymaları, alan bilgisi edinmeleri açısından önemlidir.

Değerler eğitimine yönelik lisans ve lisansüstü çalışmalar incelendiğinde daha çok öğretmenlerin veya öğretmen adaylarının değerler eğitimine yönelik görüşleri incelenmişken, lisans ve lisansüstü düzeyde değerler eğitimi içeriğindeki derslere yönelik çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Bu hususta yapılan çalışma, lisansüstü eğitimlerinde değerler eğitimi dersi alan sınıf öğretmenlerinin ders kapsamında bakış açılarının nasıl olduğu, dersi aldıktan sonra bakış açılarında ne gibi değişiklikler olduğu, dersten elde edilen kazanımlarını, derse yönelik farkındalıklarını, elde edilen bilgi, becerilerin uygulamada işe koyulup koyulmadığını ortaya koyarak bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara, eğitimin paydaşlarına ve program uygulayıcılarına, değerler eğitimi sağlayacak öğretmen ve öğretmen adaylarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmadan elde edilen bulguların lisansüstü eğitimde değerler eğitimi içeriğine sahip derslerin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi bakımından da önemli görülmektedir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin, araştırma esnasında kendilerine yöneltilen soruları içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- Araştırma kapsamında sorulan sorularla sınırlıdır.
- 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de bir devlet üniversitesinde Sınıf Eğitimi alanında yüksek lisans yapan 10 sınıf öğretmeninden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Lisansüstü düzeyde değer içerikli derslerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Değer:

1. Değer; insanı, duygularını, yargılarını, inançlarını, yönelimlerini, hayatı yaşama biçimlerini, hazlarını, beklentilerini, sınırlarını merkeze alan, onların davranışlarını temellendiren ve davranışlarına yön veren, gerçekleşmesi beklenen ve istenen inançlardır.
2. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık; bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi ögelerin bütünüdür (TDK, t.y.).
3. Aşamalılık ilkesine göre kendi içinde sıralanabilen, arzulanan amaçlara yönelik motivasyonu sağlayan; tercihlerde ve değerlendirmelerde rehberlik yapan ve belli bir durum ya da eylemi aşan ilkeler veya inançlardır (Yaşaroğlu, 2022).

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Değer

“Değer” kavram olarak günümüzde birçok bilim dalı ve uzman tarafından ele alınmıştır ve çeşitli yönlerden farklı tanımları yapılmıştır. İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlerde yer alan değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995). Literatür incelendiğinde değer kavramının farklı şekillerde tanımlandığını görüyoruz. Bu tanımlardan bazılarını şöyle ifade edebiliriz;

Türk Dil Kurumu değeri “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” şeklinde tanımlamaktadır (TDK, t.y.).

Kluckhohn (1951) değeri, bir grubun veya bireyin niteliklerini örtük veya açık olarak ortaya koyan, davranışın biçim, araç ve amaçları arasından tercih yapmayı etkileyen bir kavram olarak tanımlamıştır (Kluckhohn, 1951).

Değerler, davranışların temellenmesinde kaynaklık eden ve onları yargılamaya, değerlendirmeye yarayan anlayışlardır. Değerler ayrıca, bireylerin neyi kıymetli gördüklerini açıklayarak istekleri, beklenen davranış biçimlerini, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir (Erdem, 2003).

Değerler doğru ve yanlış ayırmamıza, buna yönelik davranış biçimleri geliştirmemize yardım eden temel inançlardır (Akbaş, 2004).

Değer kavramı, ahlak ya da değer felsefesinde, bireylerde olgu bilincinin oluşmasından sonra ortaya çıkan ve olguya, belli duyguları, arzuları, ilgileri, amaçları, yargıları, yönelimleri, ihtiyaç ve fiilleri olan kişiyle ilişkisi içinde, belli nitelikler yüklemeye belirlenen tavır; kişilerin olana, olguya yüklediği nitelik şeklinde tanımlanmıştır (Cevizci, 2005).

Değer, toplumun bir parçası olan insanı, insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri, içinde barındıran, eylemlerine yön veren, inançlar bütünü olarak tanımlanabilmektedir (Dilmaç, 2007).

Yaşaroğlu'na göre değer; aşamalılık ilkesine göre kendi içinde sıralanabilen, arzulanan amaçlara yönelik motivasyon sağlayan; tercihlerde ve değerlendirmelerde rehberlik yapan ve belli bir durum ya da eylemi aşan ilkeler ve inançlardır (Yaşaroğlu, 2015).

Yapılan tanımlara baktığımızda değer kavramının kesin ve net bir tanımının olmadığını görmekteyiz ancak tanımlardan yola çıkarak değer; insanı, duygularını, yargılarını, inançlarını, yönelimlerini, hayatı yaşama biçimlerini, hazlarını, beklentilerini, sınırlarını merkeze alan, onların davranışlarını temellendiren ve davranışlarına yön veren, gerçekleşmesi beklenen ve istenen inançlardır, diyebiliriz.

2.1.1. Değerlerin Özellikleri ve İşlevleri

Değerlerin farklı tanımları yapılmıştır. Sosyal bilimlerde kavramları kesinlik bildiren tek ve net bir tanımla ifade etmek pek mümkün olmamaktadır. Değerler kesin şudur diyebileceğimiz kavramlar değildir. Değerler soyut ve dinamik kavramlar olup ele alınan bilim dalına, konuya, amaca göre değişkenlik gösterebilmektedir. Herkes için ya da her toplum için aynı değerlerden bahsetmek mümkün değildir. Değerler toplumdan topluma, kurumdan kuruma, okuldan okula ve bireyden bireye farklılık gösterebilir (Turan ve Aktan, 2008). Ayrıca zaman içerisinde ortaya çıkan yeni toplumsal yapılar, kurumlar, çağın getirdiği yenilikler ve teknolojik gelişmeler sonucu değerlerde değişiklik olabilir bunların yanında değerlerin sahip olduğu, ortak paydada kesiştiği özellikler vardır.

Yaşaroğlu (2024), literatürdeki çalışmaları sentezleyerek değerlerin özelliklerini belirtmiştir. Başlıcaları şu şekilde ifade edilmiştir;

- Değerler insanlarla özdeşleşmiştir: İnsan değerleriyle var olur. Değer insanların kişiliğine entegre olur ve değerler diğer insanlarla mana kazanır.
- Değerler kendilerine atfedilen göreceli önem sırasına göre sıralanır: İnsanların değerleri, önceliklerine göre önem sırasına konur. İnsanlar değerleri verdiği önem sırasına göre tercih etmektedir.

- Değerler, eylemi motive eden arzu edilen hedefleri işaret eder: İnsanlar toplumun kendilerinden beklediği rolleri yerine getirmeye yönelirler. Bireyler önem verdiği değerleri gerçekleştirmek için motive olurlar.
- Değerler, spesifik eylemleri ve durumları aşar: Değerler tek bir davranışa indirgenemez. Değerler davranışları şekillendirme, yönlendirme özelliğine sahip olduğu için eylem üstü bir potansiyele sahip görülmüştür.
- Değerler değişebilir: Değerler değişime açıktır, toplumdan topluma değişkenlik gösterir. Ulusal ve küresel çapta yaşanan değişiklikler değerlerin değişmesine de etki edebilir.
- Değerler inançlara dayanır: İnsanların belli konulara ilişkin yargıları inanç sistemlerini oluşturur. Değerler bu inanç sistemleri içerisinde organize olurlar.

2.1.2. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler, toplumsal nitelikler taşıdığı gibi bireysel niteliklere de indirgenebilir. Birey içinde özelleşebilen değerler, toplumdan topluma değişkenlik gösterebilir. Değerler, farklı bilimsel alanların ve uzmanların konusu olmuştur. Bu yüzden ifade ettiği amaçlara, ele aldığı özelliklere ve boyutlara göre değerlerin farklı sınıflandırmalarını görmek mümkündür. Aşağıda kabul görmüş başlıca değer sınıflandırmalarından bazılarına yer verilmiştir.

Bu araştırmada öğretmenlerin lisansüstü eğitimlerinde aldıkları değerler eğitimi sonucunda değerlerle ilgili zihinlerindeki çeşitli karmaşıklıkların giderildiği görülmüştür. Buna ilişkin yeni görüşlerin ortaya çıktığı anlaşılmış olup bunların daha iyi tartışılabilmesi için değer tasniflerinin de bilinmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Yaşaroğlu, 2022). Bu sebeple çeşitli değer tasnifleri burada ele alınmaktadır.

Rokeach'ın Değerler Sınıflaması

Rokeach değer sınıflaması yapmış ve değerleri araç değerler ve amaç değerler olarak iki grupta toplamıştır. Amaç değerler, yaşamın asıl amaçlarını ve değerlerini gösterirken araç değerler, bu asıl amaçlara ulaşabilmeyi sağlamak için davranış kalıplarına yer verir. Rokeach değerleri, toplum içerisinde yer alan kültürün ürünü olduğunu, belli bir değer sistemine göre örgütlenmiş olduğunu ifade eder. Rokeach'ın 1973 yılında yaptığı değer sınıflandırması Tablo 1'de verilmiştir (Güngör, 2000).

Tablo 1.

Rokeach'a Göre Değer Sınıflandırılması

Amaç Değerler	Araç Değerler
Aile güvenliği	Bağımsız olma
Barış içinde bir dünya	Affedici
Başarılı olma	Cesaretli
Bilgelik	Dürüst
Dini olgunluk	Entelektüel
Eşitlik	Geniş görüşlü
Gerçekler dünyası	Hırslı
Güzellikler dünyası	İtaatkar
Gerçek Dostluk	Kendini kontrol edebilen
Heyecan Verici	Nazik
İç huzur	Kendine hâkim
Mutluluk	Mantıklı
Kendine saygı	Neşeli
Özgürlük	Sevecen
Rahat bir hayat	Sorumluluk bilinci olan
Sosyal kabul	Temiz
Ulusal Güvenlik	Yardımsaver
Zevk	Yaratıcı (Üretici) olma

Spranger'in Değer Sınıflandırması

Alman Psikolog Spranger yaptığı çalışmasında değerleri sınıflara ayırmış ve her bireyin belirlediği 6 kişilik tipinden birine girebileceğini ifade etmiştir Spranger'in sınıfladığı değerler Tablo 2'de gösterilmiştir (Güngör, 2000).

Tablo 2.

Spranger'in Değer Sınıflandırması

Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye ehemmiyet verir. Bilimsel değerlere sahip olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik Değer	Pratik ve yararlı olana ehemmiyet verir. Hayatta ekonomik değerlerin önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum, form vb. ehemmiyet verir. Birey, hayatı hadiselerin bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için bir zaruret olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevmek, onlara yardım etme ve bencil olmamak esastır. En üstün değer insan sevgisidir. Bu insan, sevgisini insanlara sunar. Bencil değildir, nezaketli ve sempattır.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, şöhret ve etki vardır. Temelde kuvvet ile ilgilidir.
Dinî Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğruna dünyevî lezzetleri feda eder.

Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Schwartz değer teorisinde, her birinin merkezinde hedefe yönelik amaçları bulunan, on değer tanımlamıştır. Bu değerler evrensel niteliktedir. İnsanın biyolojik ihtiyaçları, kişilerarası ilişkilerde ihtiyaç duyduğu özellikler ve toplumun devam etmesi için gereken özelliklerden yola çıkarak belirlenen değerler şunlardır:

1. Güç: Sosyal statü, insan üzerinde kontrol mekanizması
2. Başarı: Sosyal ölçütlere göre yeterlilik sergilemek
3. Hazcılık: Birey kendisi için zevk duyması ve duyumsal tatmin yaşaması
4. Uyarılma: Cesaret hissetme, meydan okuma, hayata heyecan hissetme
5. Özdenetim: Bağımsız düşünme ve davranabilme
6. Evrensellik: Doğayı koruma, anlayış, hoşgörü ve tüm insanların huzur içinde yaşaması
7. Yardımseverlik: Bireysel olarak temas halinde olunan bireylerin konforlarını korumak ve geliştirmek
8. Geleneksellik: Geleneksel kültür ve inançlara bağlılık ve kabul, dinin sağladığı düşüncelere saygı
9. Uyum: Kişilerarası ilişkileri bozabilecek eylemlerin, düşüncelerin ve tutumların kısıtlanması
10. Güvenlik: toplumun uyumu ve istikrarı, ilişkilerin ve kişiliğin güvenliği (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000; Schwartz, 2012).

2.2. Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi, 1970'li yıllardan sonra eğitimde daha çok yer almaya başlamıştır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Rokeach, Simon, How, Rath, Harmin, Kirschenbaum, Kohlberg gibi isimler değerler eğitimi kapsamında yapılan çalışmalarda ön plana çıkmaktadır (Elbir ve Bağcı, 2013). Değerler, gençlerin akademik becerilere odaklanmaları, ders başarıları da dâhil, sosyal eğilim ve kabiliyetlerini güçlendiren, destekleyici yapılarını işleyen bir eğilim olarak ifade edilmektedir (Berkowitz, 2011). İnsanın anlayışlı, empati kurabilen bir birey olması toplumsal ve evrensel değerleri bilmesine, bu değerlerin önemine inanmasına ve yaşamasına bağlıdır. Bu açıdan karakter

eğitimi ile değerler eğitimi ilişkilendirilmiştir. Ekşi (2003), değerler eğitimi karakter eğitimi olarak ele almış; karakter eğitimi ile öğrencilerde iyi davranışları seçme ve uygulama stratejilerinin öğretilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Değerler eğitimi, okulun gerek kendi üzerine düşen görevleri yerine getirme gerek toplumun beklentilerini karşılama amacıyla, bireylerin değerleri kazanmalarına ve değerlerini geliştirmelerine yönelik yapmış olduğu uygulamaların genelidir (Ekşi ve Katılmış, 2020). Değerler eğitiminin amacı, ailelerin ve toplumun daha iyi ve daha ahlaki bir geleceği garanti altına almasına yardımcı olmaktır (Sökmen ve Nalçacı, 2020).

MEB 2024 programlarında değerler eğitimi, EDE Modeli (Erdem-Değer- Eylem Modeli) şeklinde ele alınıp değerler eğitiminin ilk basamağı kişilik gelişimi olarak ifade edilmiştir. Bu programda değerler eğitimi bütüncül yaklaşımla ele alınarak bireylerin dengeli, ölçülü, tutarlı; ülkesine milletine faydalı, ahlaklı, üretken bireyler olarak yetişmesi şeklinde ifade edilebilmektedir (MEB, 2024). Değerler eğitimi, iyi yaşam için hayatta anlam arayışına destek, doğru yaşama odaklı, dengeli, sorumluluklarını bilen ve alan bireyler yetiştirilmesi, değerlerin doğrudan aktarımı ve yaşam boyu süren eğitim olarak görülmektedir (Yaşaroğlu, 2022). Toplum üyelerini değerlerini tanıyan, yaşayan ve diğer nesillere aktarabilen bireyler olarak yetiştirme amacındadır. Değerler eğitimi teorik olarak değil aynı zamanda bireylerin değerleri içselleştirerek kendini fark etmesi, toplum içindeki konumunu, sorumluluklarını öğrenmesini de amaçlar ve karakterini geliştirmesine topluma aidiyet hissetmesine yardımcı olur (Ulusoy ve Arslan, 2023).

Değerler eğitiminin ilk adımı ailede başlamaktadır. Değerler eğitiminin başladığı yer ve değerleri kazandıranlar ele alınırsa karşımıza aile çıkar (Dilmaç ve Ekşi, 2007). Birey bir aileye doğar ve içine doğduğu ailenin değer yargıları ile büyür. Toplumsal birliğin ve bütünlüğün olması ve toplumun devamı için bireyin toplumun önem verdiği, istenen değerleri yerine getirmesi ve bu değerleri sonraki kuşaklara aktarması gerekir. Değer kazanma süreci ailede başlar, okulda devam eder (Yaman vd., 2009). Aile, toplum ve okulun temel amaçları arasında insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek yer almaktadır (Ekşi, 2003). Toplumun bir parçası olan birey sosyalleşme sürecinde informal yollarla değerleri öğrenir. Bireyleri şiddet, sorumsuzluk, madde kullanımı gibi değerlerden yoksun davranışlardan korumak için değer eğitimi planlı, programlı, sistemli bir şekilde kazandırılmalıdır.

Öğrencilere değerlerin kazandırılmasında eğitim sistemine, eğitim programlarına ve süreç içerisinde değerleri uygulama, işlevsel hale getirmede okullara önemli görevler

düşmektedir (Aladağ, 2012). Değerler eğitimi sistemli ve en etkili şekilde okullarda verilir bu sebeple de rastlantılara bırakılmamalıdır (Yaşaroğlu ve Tabara, 2023). Okul kurumu iyi bireyler, vatandaşlar yetiştirme bu yolla toplumun huzurlu devamlılığını sağlama, ulusal ve evrensel değerleri kazandırmada önemli yere sahiptir. Bu açıdan okullarda çeşitli dersler ve ders dışı programlarla etkili değer eğitimi gerçekleştirilmesi beklenmektedir (Başcı Namlı, 2017). Okullar toplum için uygun olan evrensel ve kültürel değerleri bireye aktarmakta aracı olan önemli bir kurumdur (Cihan, 2014). Okullara düşen en tabi görev ve sorumluluklardan biri öğretim programlarında değerler eğitimi doğrudan veya örtük biçimde ele alarak öğrenciyi topluma hazır gele getirmek, karakter gelişimlerine katkı sağlamak, problem çözme becerisi olan ve olumlu benlik düşüncesi geliştirmelerine yardımcı olmaktır.

Duyuşsal alan içinde yer alan değerler, kişinin geçirdiği yaşantılar sonucunda kazanılır. İnsanların açık ve belirgin bir biçimde çeşitli değerlere sahip olmaları; bir olay karşısında ne yapmaları/nasıl davranmaları gerektiğini bilmeleri; kendi ölçütlerini oluşturmaları, taraflarını belirlemeleri, kendilerini gerçekleştirebilmeleri; yaşamlarını ilkel, tutarlı, barışçıl bir biçimde yönlendirebilmeleri ve toplumla aralarında güçlü bir bağ oluşturabilmeleri bakımından gereklidir. Değerler eğitiminde tüm okul paydaşlarının iş birliği içinde çalışması ve eğitimin duyuşsal yönünün ihmal edilmemesi önemlidir (Çengelci vd., 2013). Aynı şekilde UNESCO (1992), değerler eğitimi duyuşsal alan içerisinde ele almaktadır. Öğrencilerin kendilerine güvenmeleri, çağdaş dünyanın cazibelerine kapılmamaları, kişisel bütünlük duygusuna sahip olmaları, kararlı olabilmeleri, toplumun kötü tarafına kaymamaları, akran baskılarına maruz kalmamaları ve olumsuz davranışları tercih etmemeleri okulların geliştirebileceği karakter özelliklerine bağlıdır.

Teknolojinin gelişmesiyle çeşitli medya araçları gelişmiştir. Bilgiye ulaşmada araç olarak kullandığımız teknolojik araçlar kişilik gelişiminde önemli etkiye sahip olup (Yaşaroğlu, 2022) insanların tutumlarını ve davranışlarını etkilemektedir. Yaşadığımız çağda insanlar medya araçları ile çok fazla zaman geçirmektedir. Bu sebeple medya araçlarının insanların davranışlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkilemesi kaçınılmazdır (Sökmen ve Nalçacı, 2020). Günümüzde teknolojinin gelişmesi ve kullanımının artması hayatımızı kolaylaştırdığı gibi pek çok problemi de beraberinde getirdiğini söyleyebiliriz. Teknolojinin, öğrencilerin değerlerinin oluşmasında aile, eğitim kurumu gibi etkiye sahip olduğu (Yaşaroğlu, 2022), medya kullanımının değerleri

olumsuz etkilediği ifade edilmiştir (Sökmen ve Nalçacı, 2020). Ekran kullanma yaşının düşmesi, küreselleşme, bireylerin giderek sosyal medyaya yönelmesi ahlaki yapıların ve değer algılarının değişmesine sebep olmaktadır. Ateş, (2013) öğretmenler; değerler eğitiminde öğretmenler kadar medyanın da etkisinin olduğunu ifade etmektedirler. Kitle iletişim araçlarının kontrolü zordur. Öğrenciler televizyonlarda, YouTube gibi çeşitli medya platformlarında her an kendisi için uygun olmayan içeriklere maruz kalabilmektedir. Öğrencilerin teknoloji ile ulaştığı içerikleri düşündüğümüzde buralardan aldığı mesajların bir kısmı onların olumlu kişilik özelliklerinin gelişmesine yardımcı oluyorsa da kimi içeriklerin de onlarda olumsuz özelliklerin gelişmesine sebep olduğu ifade edilebilir (Yaşaroğlu, 2022). İnternet çocuklarda ve gençlerde bağımlılığı artırmakta, iletişimi azaltmakta ve asosyalliğin yaygınlaşmasına sebep olmaktadır (Yazıcı, 2023). İnsanların azalan değerlerini birleştirmek için ortak ve paylaşılan değerlerin yeniden keşfedilmesi gerekmektedir (Lakshmi ve Machavarapu, 2018). Medya araçları, teknoloji bağımlılığı değerlere zarar verdiği araştırmalarda ifade edilmiştir. Ancak teknolojiyi, medyayı kullanmamak günümüzde pek mümkün görünmemekte dolayısıyla teknoloji değer eğitiminde araç olarak kullanılabilir (Mohamad ve Sihes, 2019). Yaşadığımız çağda öğretmenler Web 2.0 araçları, YouTube ve çeşitli dijital içeriklere eğitim süreçlerinde yer vermektedirler. Eğitim amaçlı kullanılan içeriklere baktığımızda, içeriklerin öğrencilere bilgi kadar değer de aktarılabilecek düzeyde olmasına dikkat edilmelidir (Yaşaroğlu, 2022).

Yaşaroğlu, (2022) sosyal medya yaşının 3 yaşına kadar düştüğü ve çocukların yaşlarını yanlış beyan ederek sosyal medya hesapları açtığını ifade ederek çocukların sosyal medya kullanabilmek için ahlaki açıdan yanlış davranış sergilediklerine dikkat çekmiştir. Sosyal medya kullanma yaşı düşerken çocuklarla ilgili içeriklerin izlenme oranının üç kat arttığı ifade edilmiştir. Değerler eğitimiyle ilgili çalışmalar 2000’li yılların başında yoğunluk kazanmıştır. Sadece ülkemizde değil tüm dünyada değerler eğitime yönelik çalışmalar artmıştır (Yaşaroğlu, 2022). Son zamanlarda değerlerin ve değerler eğitiminin önem kazanması aslında değerlere verilen değerin artması değil aksine değerlere ve değerler eğitime duyulan ihtiyacın artması olarak ifade edilebilir (Arslan ve Tunç, 2007). Öğrencilerin maruz kaldığı olumsuz davranışlar kendilerinin sergiledikleri olumsuz tutum ve davranışlar (Yaşaroğlu, 2022), okullarda artan şiddet, uyuşturucu ve madde kullanımı, cinayetler, intihar oranları, dolandırıcılık, sınavlarda kopya çekme oranlarında artış, iş etiğindeki düşüş, değerlerin kaybolduğunu

göstermektedir (Dinçer ve Aksoy, 2021). Yalnızlaşma, aile kurumunun bozulması; bireysel, toplumsal ve küresel ahlaki sorunların yaygınlaşması değer erozyonunun belirtileri görülüp; insanlığın değerler eğitimi seferberliği başlatılıp acil ihtiyaç olarak nitelendirilmiştir. Bu doğrultuda 1990’lardan sonra birçok ülkede karakter eğitimi, değerler eğitimi, vatandaşlık eğitimi, yaşayan değerler eğitimi gibi isimlerle programlar uygulanmaya başlanmıştır (Meydan, 2019).

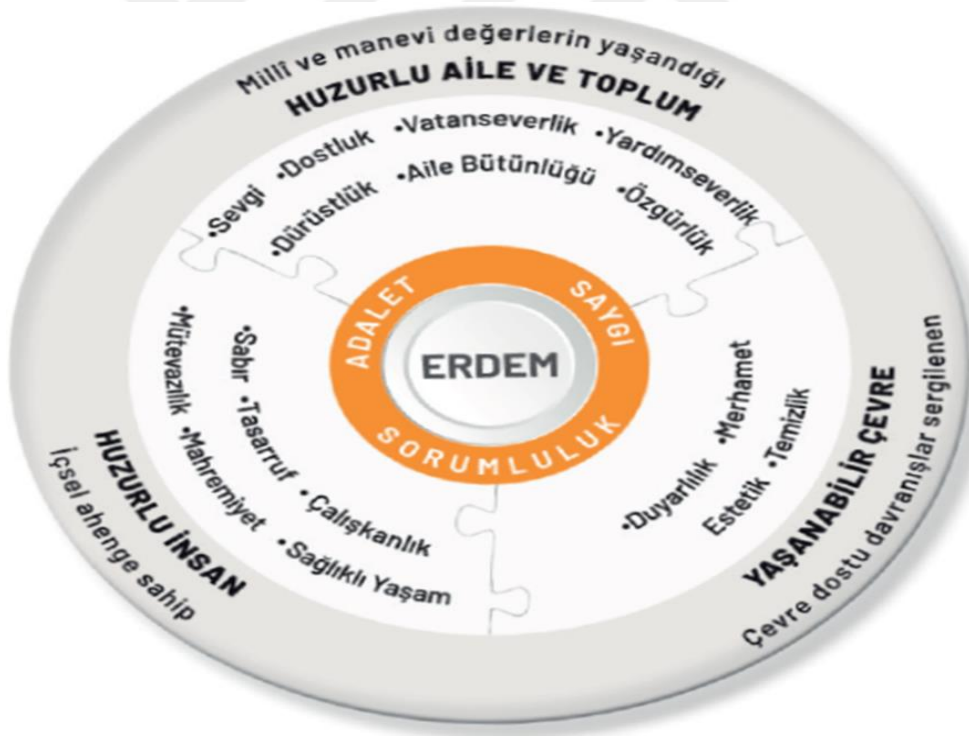
Ülkemizde II. Meşrutiyetten 2004 programlarına kadar öğretim programlarında değerler eğitimi adı altında daha çok edebi eserlerin kullanılması tavsiye edilmekte iken, 2004 programlarında “değerler eğitimi” kavramı doğrudan yer almıştır (Keskin, 2010; Yaşaroğlu, 2017; Yaşaroğlu 2024). 2005’e kadar daha çok örtük şekilde değerler eğitimi verilmeye çalışılmıştır. Sistemli bir şekilde ilk defa değerler eğitimi vurgusu Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 2010/53 sayılı İlk Ders Genelgesi ile yapılmıştır (Yaşaroğlu, 2013). Genelgede küreselleşmenin; siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda pek çok gelişmeye imkân tanıdığı ancak bu gelişmelerin yanında toplumsal sorunların ortaya çıkmasına da sebep olduğu ifade edilmiştir. Bireyi, aileyi, toplumu ve dünyayı tehdit eden risk ve sorunların çözümünde değerlerimiz önemli görülmüştür (MEB, 2010). 2018 öğretim programında tüm dersler için ortak ve evrensel özelliklerde on kök değer belirlenmiştir; bu değerler adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik şeklinde ifade edilmiştir (MEB, 2018).

2012-2013 yılında İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından “Değerler Eğitimi Projesi” uygulanmaya başlanmıştır. Proje “değerler erozyonuna çözüm arayışının bir ürünüdür” şeklinde ifade edilmiştir (İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2012). Projede; öğrencilere temel insanî değerlerin kazandırılması, değerlere karşı duyarlılık oluşturulması ve onları davranışa dönüştürülmesi, toplum tarafından kabul görülen değerlerin okul ortamında verilmesi, öğrencilerin sorumluluk duygularının geliştirilmesi, akademik bilgi ve gerçek hayatta rehberlik edecek ahlaki değerlerle donatılmış öğrencilerin yetiştirilmesi, öğrencilerde ahlaki bir topluluk bilincinin oluşturulması gibi amaçlara yer verilmiştir.

2015 programları ile değerler başlığı programlarda ayrıca yer almaya başlamıştır. Tüm derslerin 2018 programlarında “Öğretim Programlarının Perspektifi” başlığı altında “Değerlerimiz” alt başlık olarak ayrıca yer almaktadır. Değerler ayrı bir konu, öğrenme

alanı görülmeyip tüm programın nihai amacı olarak görülmüştür. Programda değerler “kök değerler” olarak ele alınmıştır (Yaşaroğlu, 2024).

2024 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bütüncül yaklaşımla okul öncesi dönemden başlayarak 12. sınıfa kadar tüm öğretim programlarında güncelleme yapmıştır. 9 Eylül 2024 tarihi itibarıyla 1.,5. ve 9. sınıf öğrencilerde uygulamaya konacak olan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında değerler eğitimi modeli (Erdem-Değer-Eylem Modeli) geliştirilmiştir. Değerler eğitiminin özellikleri ve öğrenilen bilgilerin kalıcı davranış haline getirilmesi bakımından, değerler eğitiminin öğrencilere küçük yaşlardan itibaren verilmesi önemli görülmüştür. Bu hususta temel eğitimde değerler eğitiminin çok önemli olduğu ifade edilmiştir. Bu model ile değerler eğitiminin; örtük biçimde tüm derslere ve tüm ünite/öğrenme alanlarına yayılarak bütünleşik olarak verilmesi planlanmaktadır. Modelin ana hedefi; eylemlerden değerlere, değerlerden erdemli insana, erdemli insandan ise nihai hedef olan "Huzurlu Aile ve Toplum" ile "Yaşanabilir Çevrede Huzurlu İnsan" a ulaşmaktır (MEB, 2024).

Şekil 1. Huzurlu Aile ve Toplum ile Yaşanabilir Çevrede Huzurlu İnsan (MEB, 2024).

2.2.1. İlkokulda Değerler Eğitimi

İlköğretimin amaçlarına baktığımızda öğrencileri erdemli, dürüst, sorumluluk alabilen, saygılı, çevresine duyarlı, hoşgörülü, farklılıklara duyarlı, vatanını, milletini

seven; ulusal ve evrensel değerlere sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Günümüz dünyasında etkileşimlerin artması, küreselleşen dünyaya dönüşüm sebebiyle evrensel ve milli kültürlerin, değerlerin öğrenilmesi önem taşımaktadır. Çocukların erken yaşlarda kişilik gelişimi başlamaktadır. Dolayısıyla ilkokul çocukların değerleri kazanması açısından kritik bir dönemdir. Çocukların erken yaş dönemlerinde kazandığı, tutum, davranış ve değerler bireyin topluma uyum sağlamasına ve değerlerin yaşatılmasına katkı sağlar (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017). Çocuklara erken yaşlardan itibaren, sorumluluk, sevgi, saygı, iş birliği, paylaşma, dayanışma gibi insani ve evrensel değerleri kazandırmak önemli görülmekte dolayısıyla değerler eğitimine temel eğitimden itibaren başlanması gerektiği ifade edilmektedir (Kozikoğlu, 2018).

Değerler eğitimi her öğretim kademesinde verilebilir ancak değerler eğitiminin aynı zamanda bireylerde karakter inşa etme süreci olduğu düşünülürse bireye ne kadar küçük yaştan verilmeye başlanırsa o kadar iyi olacağı, bireylerde kalıcı davranış haline geleceği söylenebilir. İnsanların henüz küçük yaşlarda iken, beyin ve sinir sistemi hızlı gelişir ve öğrenme kapasitesi yüksektir (Öztürk vd., 2010).

İlkokul düzeyinde değerler eğitimi, öğrencilerin karakter gelişimine katkı sağlamak amacıyla önemli bir rol oynar (Arslan ve Elma, 2022). Bu sebeple ilkokulda değerler eğitiminin planlı, amaçlı bir şekilde verilmesi önemli görülmektedir. Teknolojinin hızla geliştiği ve öğrencilerin kişilik gelişimini önemli ölçüde etkilediği günümüzde öğretmenlerin, dijital içerikleri sadece bilgi aktarmada değil öğrencilerin değerlerini geliştirmede ve öğrenciyi hayata hazırlamadaki rolü ön plana çıkmaktadır (Yaşaroğlu, 2022).

İlkokulda değerler eğitimi en çok hayat bilgisi dersi ile ilişkilendirilmiştir (Uçar ve Çetinkaya, 2021). Hayat bilgisi verilmesi istenen kazanımlar gereği değerler eğitimi ile yakından ilişkilidir ancak değerler için sadece hayat bilgisinin konusudur diyemeyiz. Öğretim programlarını incelediğimizde tüm derslerde değerler eğitimi vurgusu olduğu, müstakil şekilde değerler eğitimi yerine her dersin içerisinde kazanımlarla ilişkilendirilerek örtük şekilde değer eğitimi verildiğini görmekteyiz. Değerler eğitimi programların içerisine yayılarak verilmektedir. Değerler eğitimi ayrı bir ders veya bir dersin çatısı altında kazanım olarak yer almamaktadır. Değerler müfredatta ayrı birer kazanım olarak yer almadığı için tüm okullarda ortak bir program uygulamak imkansızdır (Ayдын ve Gürler, 2013).

Değerlerin öğretilmesinde, öğrencilere aktarılmasında aile kadar öğretmene de görev düşmektedir. Öğretmenler ya da eğitimciler, değerleri bilerek ya da bilmeyerek sözleri aracılığıyla öğrencilerine aktarırlar hem sınıf içinde hem de sınıf veya kurum dışında eylem ve davranışlarıyla öğrencilere örnek olurlar (Lakshmi ve Machavarapu, 2018). Bu sebeple, öğrencilerin henüz eğitim-öğretim sürecine yeni başladığı ilkökul kademelerinde karakterlerinin gelişimlerinde rol model olan öğretmenlere büyük iş düşmektedir. Öğretmenler bilinçli ya da farkında olmadan değerleri öğrencilerine aktarmaktadırlar (Aktepe ve Yalçinkaya, 2016).

2.2.2. Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü

Okullar, iyi vatandaşlar yetiştirmek, toplumun refahı için ulusal ve evrensel özellikleri öğrencilere kazandırmak isteyen kurumlardır. Hazırlanan programları, kazandırılmak istenen değerleri öğrencilere aktaracak olan kişiler okullarda görev yapan öğretmenlerdir.

Öğretme işinin öncelikli sorumlusu öğretmendir (Sünbül, 1996). Öğretmenler aileden sonra öğrencilere model olan kişilerdir. Öğretmenler öğrencilere sadece akademik beceriler kazandırmaz onların kişiliklerinin gelişmesine de katkıda bulunur. Bir öğretmen, okulda sevgi, güven, iş birliği ve güvenlik ortamının oluşturulmasına yardımcı olmalıdır (Lakshmi ve Machavarapu, 2018). Öğrenciler, öğretmenlerin söylediklerinden ziyade, öğretmenin yaptıklarını, onun değerlerini öğrenirler. Öğretmen, öğrencinin kişiliğinin şekillendiği okul dönemlerinde öğrencinin kişiliği üzerinde oldukça önemli etkiye sahiptir. Sünbül (1996), öğretmenlerin öğrencileri için rol model rolünde olduğunu, çocukların kendi güdülerini kadar yetişkinlerin, akranlarının özellikle rolleriyle özdeşleşerek tutum ve değer kazandıklarını ifade etmektedir. Öğretmenler sadece yaptığı olumlu davranışlarla değil olumsuz davranışlarıyla da öğrencilerine örnek olmaktadır. Bu sebeple öğretmenlerin tutum ve davranışlarına dikkat etmeleri ve rol model konumunda olduklarının farkında olmaları gerekmektedir.

Özellikle ilkökul yaş grubundaki öğrenciler, öğretmenlerini gözlem ve taklit yoluyla örnek almaktadır. Örtük öğrenme yoluyla öğretmenlerin jest ve mimikleri, tüm hareketleri, tutum ve davranışlarının yanında bir durum karşısında gösterdikleri tepkiler sergilediği eylemler öğrenciler tarafından kaydedilmekte ve öğrencilerde kalıcı iz bırakmaktadır (Özbek ve Erzen, 2023). Bu sebeple öğretmenlik bir iş değil bir davranış/tutum mesleğidir (Aktepe, 2019). Öğretmenler sadece derslerde değil okul

bünyesinde, okul dışındaki tutum ve davranışlarıyla, benimsediği değerlerle öğrencilerine örnek olmalıdır. Öğrencilerin bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklarının birçoğunu öğretmenlerinden gözlemleyerek öğrendiklerinden dolayı öğretmenin, öğrencilerin karakter ve ahlak eğitiminde de son derece etkili olup (Yetim ve Göktaş, 2004) öğretmenlerin sahip olduğu değer yargıları önem arz etmektedir (Aktepe ve Yel, 2009). Öğretmenler sınıfta neyin iyi neyin kötü olduğunu öğrencilere anlatmalıdır. Öğretmenler sınıfta değer aktarımında hem katılımcı olarak yer almakta hem de öğrencilere rehberlik yapmaktadırlar (Veugelers, 2000). Öğretmenler öğrencilerine karşı sorumlu olduklarını bilerek kazandırmak istediği değerleri sınıf içinde ve sınıf dışında bizzat kendileri yaşayarak öğrencilerine kazandırmaya çalışmalıdır (Yaşaroğlu, 2022). Balcı (1988), etkili okul olabilmek için öğretmenlerden özel davranışlar beklediğini ifade etmiştir. Sınıfın büyüklüğü ve diğer fiziksel imkanlar öğretimin niteliğini geliştirmede öğretmenin rolünden sonra gelmektedir.

21. yüzyılda öğretmenin rolü, her şeyi bilen ve her şeye hâkim olan bir rolden sürekli öğrenen, kendinin farkında olan, yansıtıcı ve eleştirel düşünebilen role doğru değişmiştir. Dahası, öğretmenler artık öğrencilerine düşünmeyi öğretme, eleştirel bakış açısı ve artan öz farkındalık ve sorumluluk bilinci kazandırmayı hedeflemelidir (Mergler, 2012). 2023 Eğitim Vizyonunda öğrencilere 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılması ve değerler eğitimi üzerinde durulmuş, değerler eğitiminde öğretmenlere önemli görevler düştüğü belirtilmiştir (Ulak vd., 2022). 2024 öğretim modelinde özellikle temel eğitim düzeyindeki öğretmenlerin, öğrencilerinin kültür inşasında başat rolde olduğu ifade edilmiştir. Öğretmenlerin değer farkındalığı, modeli içselleştirmiş olması değerler eğitiminde hedeflenen amaçlara ulaşılmasında önemli görülmektedir (MEB, 2024). Öğretmenler değer tanımıyla başlayarak değer işlevleri, değeri hangi dersle nasıl ilişkilendirilebilecekleri, hangi yaş gurubuna hangi değerleri ve hangi yöntemle kazandırabileceklerini öğrenmelidirler. Öğretmenlerin değer farkındalığı arttıkça verimli bir değer eğitimi için çabaları da artacaktır (Yaşaroğlu, 2022).

Yaşaroğlu (2022), değerler eğitiminde öğretmenin rolünü ele alarak çeşitli öneriler geliştirmiştir. Bu önerilerden başlıcaları şunlardır.

- Amaç belirleme; değerler eğitiminde öğretmenin öğrencisi için önceden belirlediği hedefler olmalıdır. Hedefe götürecek alt hedefler ve etkinlikler düzenlenebilir. Amaç belirlendikten sonra iyi bir planlama yapılmalı, hangi değerle hangi kazanım ilişkilendirileceği planlamada yer alabilir.

- Olumlu iletişim; olumlu karakter dili kullanılmalı yani olumsuz örnekleri çağrıştıracak ifade biçimlerinden kaçınılmalıdır.
- Müzakereci olma; olumsuz durumlar karşısında problemi yeni bir öğrenme fırsatı olarak görüp durum içerisinde öğrenciye kazandırılacak değere odaklanılmalıdır.
- İlgi ve merak uyandırma; derse anlatılacak konu ile bağlantılı olarak verilmek istenen değerle ilgili video, fıkra, bilmece gibi öğrencilerin dikkatini çekecek etkinliklerle başlanabilir.
- Öğren-yaşa-yaşat; öğretmen değer farkındalığını artırmalı, değerler eğitimi alanında yeterli bilgiye sahip olup değerlere kendi yaşantısında yer vermelidir. Öğrencisine değerleri kazandırmaya çalışmalıdır.
- Herkesin katılımıyla değerler eğitimi; değerler yaşam tarzıdır. Dolayısıyla değerlerin eğitiminde aile, okul, STK'lar, yaşadığımız mahalle, ülke ve medya olmak üzere iş birliği içinde olmalıdır.
- Değerler eğitiminde yöntem ve teknikler; öğrencilere değer aktarımı yaparken tek bir öğretim yöntemi kullanmak yerine işlenen dersin konunun içeriğine göre ve mevcut imkanlara göre yöntem ve teknik belirlenmelidir. Soru-cevap, düz anlatım, gezi-gözlem, sergi kullanılabilecek yöntemlerdendir.

Öğretmenin görevi, öğrencinin kendisini fark etmesine, yaşamın anlamını bulmasına, toplumun değerlerini fark etmesi ve anlamasına, kendi değerlerini oluşturmaya, yaşam becerileri geliştirmesine ve etkili bir insan olarak sorunlarla başa çıkmasına yardım etmektir (Akbaş, 2008). Öğretmenin değer odaklı eğitim anlayışını benimsemesi ve değerler eğitimine destek vermesi ve iyileştirici önlemler alması için çalışmaların yapılması gerekmektedir. Değerler sabit olmamakla birlikte sürekli bir değişim içindedir, bazı değerler eskiyip unutulmakta bazı değerler eskinin yerini almaktadır (Ergün ve Koç, 2022). Her sınıfın iklimi ve her öğrencinin öğrenme ihtiyaçları farklıdır. Değer odaklı öğretmen bunların farkında olmalı ve eğitim ortamlarını bu ihtiyaçlara göre düzenlemelidir (Mergler, 2012). Bu sebeple öğretmen eğitimlerinin bu talebi karşılayacak nitelikte olması gerekmektedir.

Öğretmenlerin nitelikli değerler eğitimi sağlayabilmesi ve öğrencilerine iyi bir model olabilmesi değerler eğitiminde yeterli bilgi ve beceriye sahibi olmasına bağlıdır (Gömleksiz ve Cüro, 2011). Sınıf içinde etkinlikler, dramalar yaparak çocuğa örnek durumlar oluşturmalıdır. Sadece telkin yoluyla değerler eğitimi eksik kalacaktır. Dolayısıyla öğretmenler, öğrencilere değerleri öğretirken çeşitli yöntemlerden yararlanmalıdır. Öğretmenler öğrencilerine kazandırmayı hedeflediği değerın niteliğine ve ilişkilendirdiği kazanımlara göre gezi-gözlem, soru-cevap, düz anlatım, rol oynama gibi çeşitli teknikleri kullanabilirler (Yaşaroğlu, 2022). Öğretmenler değerleri öğretirken öğrencilerin düzeyine göre materyal hazırlamalı, onları yönlendirmeli, araştırma, inceleme, gezi, gözlem yapmaları için onlara fırsatlar sağlamalı (Aktepe ve Tahiroğlu, 2019), soyut nitelikteki değerleri somutlaştırmalıdır. Değerler eğitimine yönelik öğretmen yetiştirme stratejilerini geliştirmek ve öğretmenlerin yeterliliklerini geliştirmek için çeşitli fırsatlar sunulmalı ve geliştirilmelidir (Mohamad ve Sihes, 2019). Okullarda değerler eğitiminin amacına ulaşmasında ve etkili şekilde değerler eğitimi sağlanmasında en önemli sorumluluğun öğretmenlere düşmesinden dolayı öğretmenlerin alanda uzmanlaşabilmeleri, kendisinden beklenen yeterlilikleri sağlayabilmeleri bu alanda alacağı eğitim hizmetlerine bağlıdır. Öğretmenlerin hizmet öncesinde değerler eğitimi almaları, hizmet içi kurslar atölyeler oluşturulması, uygulamaya dayalı eğitimlere yer verilmesi ve bu hususta öğretmenlerin teşvik edilmesi önemli görölmektedir. (Bayırlı ve diğeri, 2020; Demirel vd., 2016; Mohamad ve Sihes, 2019; Pekdoğan ve Korkmaz, 2017; Yiğittir ve Keleş, 2011).

2.2.3. Sınıf Öğretmenliği Lisans Eğitiminde Değerler Eğitimi

Öğretmenlik mesleği, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunun'da "*eğitim-öğretim ve bununla ilgili idare görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği*" olarak tanımlanmaktadır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973). Öğretmenler öğrencilere çeşitli bilgi ve beceriler kazandırmakla birlikte öğrencilerinin gelişmelerine rehberlik eder (Yaşaroğlu, 2023).

Henüz okul hayatına yeni başlayan çocuklar ilköğretim kademesinde sınıf öğretmenleri tarafından eğitim almaktadır. Temel eğitim düzeyindeki öğrencilerin yaş grubunun küçük olması, gelecekte edinecekleri bilgilerin burada kazanılan bilgiler üzerine inşa edilecek olması ve bilgilerin kalıcı hale gelebilmesinde temel eğitim oldukça önemli görölmektedir (MEB, 2024). Bu yüzden sınıf öğretmenliği programlarında

değerler eğitimine yönelik derslerin yer alması ve değerler eğitimi uygulamalarına yer verilmesi önemli görülmektedir. Öğretmenler değerlerin öğrencilere nasıl kazandırılacağı konusunda yeterli bilgiye sahip değillerse, değerler eğitimi sürecinde iyi bir rol model olmuyorlarsa, öğrencilerin kazanmış oldukları değerlerin körelmesine hatta yok olmasına bile sebep olabilirler (Yazıcı, 2006). Öğretmenlere değerler eğitimi, değerler eğitiminin amaçları, uygulama şekilleri, yararları ile ilgili olarak eğitim verilmelidir (Ateş, 2013).

Eğitimin amaçlarına ulaşmasında kilit rol öğretmenlere aittir. Öğrencilere kazandırılmak istenen amaçlar, kazanımlar öğretmen aracılığıyla kazandırıldığı için öğretmenlerin yetiştirilmesi, gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması önemlidir. Öğretmenler, öğrenme-öğretme sürecinde olduğu gibi değerler eğitiminde de öğrenmeyi planlama ve uygulama, öğrenmeyi kolaylaştırma, rehberlik etme ve model olma gibi özelliklerle önemli rol oynamaktadırlar (Batmaz ve Erdoğan, 2019). Öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik tutumu olumlu ise değerler eğitimi daha etkili işlemesi beklenir. Değerler eğitimine yönelik olumsuz tutum geliştiren öğretmenler değerler eğitimi uygulamalarını yasal zorunluluk olarak görecektir (Yaşaroğlu, 2014) ve bu yaklaşımdaki öğretmenlerin nitelikli, kalıcı, amaca uygun değer eğitimi sağlaması pek mümkün olmayacaktır. Lisans eğitimlerinde değerler eğitimi dersini alan öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik daha olumlu tutum geliştirdikleri (Yaşaroğlu, 2023), değerler eğitimi farkındalıklarının olduğu ve değerler eğitiminin toplumun gelişimindeki önemine vurgu yaptıkları ifade edilmiştir (Aktepe vd., 2020).

Değerlere dayalı bir eğitim öğrencilerin ve öğretmenlerin daha derin ahlaki, kişisel ve sosyal gelişimine yardımcı olması, farkındalıklarının artması gibi ulaşılan sonuçlar öğretmen eğitiminin kalitesinin incelenmesine yol açmıştır (Mergler, 2012). Bireylerin meslek hayatlarına başlamadan önce öğrenci olarak attıkları son adım olduğu göz önünde bulundurulduğunda, değerler eğitiminin verilmesi yükseköğretim kurumlarının, sorumlulukları arasında görülmelidir (Sılay, 2013). Değerlere dayalı pedagojik yaklaşım, öğrencilerin öğrenmelerinde ve yaşamlarında olumlu bir fark oluşturur (Mergler, 2012). Bu sebeple öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik eğitimlerini, eğitim uygulamalarını hizmet öncesi süreçte yeterli düzeyde alması gerekmektedir. Öğretmenlerin gerek mesleki etik kurallarına uyması gerekse de öğrencilere değer aktarımında değerler eğitimi dersi almaları bir ihtiyaçtır. Öğretmen yeterlilikleri ve öğretmen yetiştirme programlarına yönelik çalışmalar, çağın eğitim ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olmalı, değişim ve gelişime açık olmalıdır (Şahin ve

Kartal, 2013). Öğretmenlik mesleği açısından önemli olan, öğretmenlerin, alan bilgisi ve genel kültür içeriklerini öğrencilerine aktarabilecek pedagojik formasyon bilgisine sahip olmalarıdır.

Değerler eğitimi sadece ilkokul düzeyinde değil tüm eğitim kademelerinde lisans düzeyinde ve lisansüstü düzeyde de verilmektedir. Tozlu ve Topsakal (2007), ilköğretimden başlayarak yükseköğretime kadar, örgün eğitimin her kademesinde bireylere değer aktarımının öneminin büyük olduğunu ifade etmiştir.

Üniversitelerde, bireylerin öğretmenlik mesleğini icra etmeleri ve öğretmenlik yeterliği kazanmaları için sekiz dönem dört yıl olmak üzere öğretmenlik meslek eğitimine tabi tutulmaktadırlar. Bu çalışmalar henüz göreve başlamamış öğretmen adaylarının hizmet öncesi bilgi, beceri ve yeterlilik kazanmaları için yapılan çalışmalardır. Değerler Eğitimi ile ilgili Yükseköğretim Kurulu'nun (2007) Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı'nda karakter ve değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir ders yokken, YÖK 30 Mayıs 2018'de lisans programlarını güncelleyerek Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı'nda, "Karakter ve Değer Eğitimi'ni (KDE)" ders olarak koymuştur. Güncel programda sınıf öğretmenliği lisans eğitiminde zorunlu olarak bu ders verilmektedir. Buna bağlı olarak üniversitelerde lisans düzeyinde "Karakter Eğitimi", "Etik ve Ahlak", "KDE" gibi ders isimleriyle değerler eğitimi dersleri verilmektedir. KDE dersi, alan eğitimi kapsamında 4. Sınıf, sınıf öğretmenliği öğrencilerine haftada 2 ders olarak verilmektedir (YÖK, 2018).

Dersin kavramsal çerçevesi şu şekilde ifade edilmektedir;

Kavramsal çerçeve: Karakter; kişilik/şahsiyet, değer, erdem, ahlak, huy, mizaç vd.; karakter gelişimi ve eğitimi; karakter gelişiminde ve eğitiminde aile, çevre ve okul; değerlerin tanımı ve sınıflandırılması; değerlerin kaynakları ve bireysel, toplumsal, kültürel, dini, ahlaki temelleri; karakter ve değer eğitimi yaklaşım ve uygulamaları; karakter ve değer eğitiminde kültürlerarası farklılaşma ve birlikte yaşama kültürü; eğitim felsefesi ve hedefleri yönünden karakter ve değer eğitimi; karakter/ değer eğitiminde öğretim yöntemleri ve teknikleri; modern ve çok kültürlü toplumlarda değerler krizi ve eğitim; insani-kültürel kalkınma sürecinde değer eğitimi; Türk eğitim ve kültür tarihinden değer eğitimiyle ilgili örnekler, Türkiye'de değerler eğitimi uygulamaları ve araştırmaları; karakter ve değer eğitiminde rol model olarak öğretmen.

Sınıf eğitimi programı kapsamında alınacak bir ders olan değerler eğitimi dersinin öğrencinin kendi değerlerini keşfetmesinde, alanında değerleri kendi öğrencilerine aktararak toplumu oluşturan bireylerin yetiştirilmesinde ve öğretmen olarak kendini geliştirmesinde etkili olduğu söylenebilir (Çelik ve Gündoğdu, 2023).).

2.2.4. Lisansüstü Eğitimde Değerler Eğitimi

Sınıf eğitimi yüksek lisans programının genel amacı öğrencilere sınıf öğretmenliği ile ilgili lisansüstü düzeyde bilgi, beceri ve tutumlar kazandırarak onların alanda uzmanlaşmalarını sağlamanın yanı sıra kuramsal ve uygulamalı çalışmalar yapmalarını desteklemektir (Anadolu Üniversitesi, 2024). Sınıf eğitimi lisansüstü eğitimlerin amaçları incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin alanlarında uzmanlaşmaları, kuramsal bilgi edinmeleri ve uygulamaya yönelik kazanım elde etmeleridir.

Değerler eğitiminin öneminin bilinmesine rağmen uygulamada geleneksel yöntemlerle ve öğretmenin inisiyatifine bırakılarak istenen verimin alınamadığı belirtilmektedir (Dinçer ve Aksoy, 2021). Öğretmenler değer eğitimi öğrencilerin yaş gruplarına uygun şekilde entegre etmekte zorlandıklarını ifade etmişlerdir (Gür vd., 2015). Öğretmenlerin değerleri somutlaştırarak vermeleri, öğrencinin ihtiyaçlarına göre eğitim-öğretim süreçlerini planlamaları değerler eğitiminin amacına ulaşmasında önemli görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı 2024 EDE modeli ile öğrencilerin; tarihini bilen geçmişinden ilham alarak geleceğini şekillendiren, dengeli ve sağlıklı ahlaki olgunluğa sahip, eleştirel ve analitik düşünebilen, estetik değer algısı gelişmiş, ahlaki bilinç geliştirme ve değerleri eylemlerine yansıtan öğrencilerin yetiştirilmesini hedeflemektedir (MEB, 2024). Sınıf öğretmenlerinin lisansüstü eğitimlerinde değer içerikli dersler kapsamında; programlarda belirlenen hedeflere ulaşılabilmesinde, güncel programlara uygun, teknolojiyi işin içine katarak alternatif öğrenme yöntemlerinin kullanabilmesinde, öğrencilere değer farkındalığı kazandırılarak onların eylemlerine dönüştürülebilmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin derinlemesine bilgi edindiği, ulusal ve uluslararası düzeyde araştırma yapabilme becerileri kazandığı ve alanında uzmanlaştığı lisansüstü eğitimlerinde, değerler eğitime yönelik derslerin uygulamaya dönük olması, öğretmenlerin farkındalıklarının artırılması, değerler eğitime yönelik olumlu tutum geliştirebilmeleri açısından önemlidir. Lisansüstü eğitimlerinde değerler eğitimi dersi alan öğrenciler dersin işleniş sürecinde değer eğitimi ile ilgili ders ve etkinlik planı

yapma, öğretim tasarımı geliştirme, deneysel çalışma yapma, uygulamaya dönük çalışmaları artırma gibi önerilerde bulunmaktadır (Çelik ve Gündoğdu, 2023).

Değerler eğitimi “Karakter ve Değerler Eğitimi” adıyla 2018 yılından itibaren lisans programlarında yer almaya başlamıştır (YÖK, 2018). Lisansüstü düzeyde çeşitli programlarda değer içerikli dersler yer almaktadır. İnönü üniversitesi sınıf eğitimi tezli yüksek lisans programında “KDE” (İnönü Üniversitesi, 2024), Dicle üniversitesi sınıf eğitimi tezli yüksek lisans programında “İlkokulda Değerler Eğitimi” (Dicle Üniversitesi, 2024), Fırat üniversitesi sınıf eğitimi tezli yüksek lisans programında “İlkokulda Karakter ve Değer Eğitimi” (Fırat Üniversitesi, 2024), Muğla Sıtkı Koçman üniversitesi sınıf eğitimi tezsiz yüksek lisans programında “İlkokulda Değerler Eğitimi” (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, 2024), Akdeniz üniversitesi sınıf eğitimi tezli yüksek lisans programında “İlkokulda Karakter ve Değer Eğitimi” (Akdeniz Üniversitesi, 2024) ve Eskişehir Osmangazi üniversitesi sınıf eğitimi tezli yüksek lisans programında “İlköğretimde Değerler Eğitimi” (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2024) şeklinde değer içerikli dersler seçmeli olarak haftada iki saat programlarda yer almaktadır. Dersin içeriği incelendiğinde dersin kapsamında; değerler, değerler eğitimi ve karakter eğitime ilişkin temel kavramlar, değerler eğitiminin önemi, değerler eğitiminin tarihi, felsefi ve psikolojik temelleri, değerler eğitiminde okulun ahlaki iklimi, değerler eğitiminde öğretmen ve ebeveynlerin rolü, değer eğitimi için öğretmen eğitimi, değerler ve vatandaşlık eğitimi, dünyada değerler eğitimi ve eğitim programları aracılığıyla değerlerin geliştirilmesine ilişkin konular yer almaktadır. Dersin izlencelerinde dersin amaçları arasında öğrencilere; değerler eğitimi ve karakter eğitime ilişkin temel kavramları bilme, değerler eğitiminin öneminin farkına varılma, değerler eğitiminde uygulanan farklı yaklaşımların bilme, değerler eğitimi tarihinden haberdar olma, değerler eğitiminde öğretmen ve ailenin rolünün farkında olma, dünyadaki değerler eğitimi uygulamalarının bilinmesiyle ilgili bilgi ve beceri kazandırmak sayılmaktadır.

Bazı üniversitelerde lisansüstü düzeyde değer eğitimi içeriklerinde programlara yer verilmektedir. Bu programlardan bazıları şu şekildedir:

Anadolu üniversitesi “Karakter ve Değer Eğitimi Uzaktan Öğretim Tezsiz Yüksek Lisans Programı” programın alan yeterlilikleri şunlardır; alanıyla ilgili bilgileri eleştirel bir gözle değerlendiren ve öğrenmeyi yönlendiren, lisans yeterliliklerine dayalı olarak, karakter ve değer eğitimi alanında uzmanlık düzeyinde kuramsal ve uygulamalı bilgi birikimine sahip, bu bilgileri geliştiren ve derinleştiren, alanındaki çalışmaları yaşam

boyu öğrenme çerçevesinde yürüten alanı ile ilgili bilgileri ulusal/uluslararası düzeyde sözlü ve yazılı olarak paylaşan bireyler yetiştirmektir. Program kapsamında verilen derslerden bazıları şunlardır; “Karakter ve Değer Eğitiminde Araştırma Yöntem ve Teknikleri, Karakter ve Değer Eğitiminde Küresel Eğitim, Karakter ve Değer Eğitiminde Yaklaşım ve Yöntemler, Karakter ve Değer Eğitiminde Planlama ve Değerlendirme, Karakter ve Değer Eğitiminde Araştırma Konuları, Karakter ve Değer Eğitiminde Teknoloji Kullanımı, Karakter ve Değer Eğitiminde Medya Kullanımı şeklindedir (Anadolu Üniversitesi, 2024).

Sakarya üniversitesi “Değerler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı”, programın amacı şu şekilde ifade edilmiştir; *temel insanî değerleri psikoloji, din ve eğitim boyutlarıyla incelemek, değerlerin bilgisini, içeriğini ve kapsamını analiz etmek ve değerler eğitiminin eğitim-öğretim sürecine dahil edilmesi noktasında gerekli bilgi ve beceriye sahip bilim insanları yetiştirmektir. Programın hedefi ise şu şekilde ifade edilmiştir: eğitimcilerin değerler eğitimi alanını oluşturan konulara hâkim olmalarını sağlamak ve eğitimcilere değerler eğitimi bağlamında üst düzey düşünebilen ve araştırma yapabilen bir perspektif kazandırmak hedeflenmektedir.* Programda okutulan derslerden bazıları şunlardır; Din ve Eğitim Boyutuyla İnsani Değerler, Okul Öncesinde Din ve Değer Eğitimi, Değerler Eğitiminde Kur'an Kıssaları, Bilimsel Değerler şeklindedir (Sakarya üniversitesi, 2024).

Erciyes üniversitesi “Karakter ve Değerler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı”, program kapsamında okutulan derslerden bazıları şunlardır; Erken Çocuklukta Karakter ve Değer Eğitimi, Değerler ve Psikolojik Şiddet (Mobbing), Değerler Eğitimi Yönünden Temel Eğitim (Erciyes Üniversitesi, 2024).

Zonguldak Bülent Ecevit üniversitesinde “Disiplinler arası Değerler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı”, yer almaktadır. Programda okutulan derslerden bazıları; “Değer Araştırmalarına Giriş, İslam Eğitim Düşüncesinin Temel Kaynakları, Değer Eğitiminin Toplumsal ve Kültürel Temelleri şeklindedir (Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, 2024).

Kimi üniversitelerin tezli ve tezsiz lisansüstü programlarında erken çocuklukta değerler eğitimine yönelik programlar yer almaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır; İstanbul üniversitesi “Erken Çocuklukta Ahlak ve Değer Eğitimi, Tezsiz Yüksek Lisans Programı” yer almakta olup “Çocukluk Döneminde İnanç Gelişimi, Erken Çocuklukta

Değer Eğitimi Yöntem ve Teknikleri, Erken Çocukluk Dönemi Eğitiminde Materyal Hazırlama”, programda okutulan derslerden bazılarıdır (İstanbul Üniversitesi, 2024).

İstanbul 29 Mayıs üniversitesinde “Erken Çocuklukta Ahlak ve Değer Eğitimi, Tezli Yüksek Lisans Programı” yer almakta olup “Erken Çocukluk Dönemi Gelişim Alanları ve Özellikleri, Erken Çocukluk Dönemi Eğitim Yaklaşımları ve Din Eğitimi, Erken Çocukluk Döneminde Sürdürülebilir Değerler Eğitimi, Erken Çocukluk Dönemi Değerler Eğitiminde Yöntem ve Materyal Kullanımı” programda okutulan derslerdendir (İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, 20224).

Necmettin Erbakan üniversitesi “Erken Çocuklukta Ahlak ve Değerler Eğitimi Tezsiz Yüksek Lisans Programı” bulunmakta programda okutulan derslerden bazıları; “Erken Çocukluk Döneminde Kişilik ve Karakter Eğitimi, Erken Çocukluk Dönemi Ahlak, Değerler ve Din, Aile Eğitimi ve Katılımı, Erken Çocukluk Dönemi Teknoloji Okuryazarlığı” dersleridir (Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2024).

Bursa Uludağ üniversitesinde “Erken Çocuklukta Ahlak ve Değerler Eğitimi Tezsiz Yüksek Lisans Programı” bulunmakta ve program kapsamında “Erken Çocukluk Döneminde Kişilik ve Karakter Gelişimi, Medeniyet ve Çocuk, Çocukta Ruh Sağlığı” okutulan derslerden bazılarıdır (Bursa Uludağ Üniversitesi, 2024). Üniversitelerin programları, programlarda verilen dersler incelendiğinde değer içerikli lisansüstü programların, değer eğitimi içeriklerinde derslerin yaygınlaştığını söylemek mümkündür.

2.3. İlgili Araştırmalar

Çelik ve Gündoğdu (2023), öğrenci görüşleri doğrultusunda lisansüstü değerler eğitimi araştırmaları dersini değerlendirmiştir. Araştırmada nitel yöntemler kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların derse yönelik daha derinlemesine bilgi edinme ve edindiği kazanımları meslek yaşantısında kullanma beklentisi içinde oldukları tespit edilmiştir. Katılımcı beklentileri ile ders izlencesinin örtüştüğü görülmüştür. Ölçme değerlendirme kapsamında gerek süreç gerekse ürün değerlendirme yapıldığı bulgulanmış ve bunun katılımcılarınca olumlu karşılandığı belirtilmiştir.

Öztürk ve Recepoğlu (2023), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının karakter ve değer eğitimi dersine ilişkin görüşlerini incelenmiştir. Araştırmalarının başlıca sonuçları; öğretmen adayları KDE dersinin toplumsal düzeni sağladığı, ahlaki sorunları ortadan

kaldırdığı ve topluma karşı duyarlılığı artıran bir ders olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Dersin amacının kaybolan değerleri ortaya çıkarmak ve değerleri öğretmek, bireylerin temel insani değerleri eylemlerine dönüştürmelerini sağlamak, iyi ve karakterli insan yetiştirmek, olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilere değerleri kazandıracak olmaları dolayısıyla meslek hayatlarına geçmeden değerler eğitimiye yönelik eksikliklerin giderilmesi ve bu içerikteki derslerin lisans programlarında yer alması gerektiğini ifade etmişlerdir. Değerler eğitiminde kullanılan yöntem ve tekniklere yönelik öğretmen ve öğretmen adaylarının tercihlerinin farklılaştığı ulaşılan sonuçlarındandır.

Dinçer ve Aksoy'un (2021), çalışmalarının sonucunda katılımcıların farkındalıklarının yüksek olduğu ve değerler eğitimi uygulamalarının gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların değerlerin önemini bilmesine rağmen uygulamalarında geleneksel yöntemleri kullandıkları ve değerler eğitiminin öğretmenlerin inisiyatifine bırakıldığı, bu açıdan istenilen verimin alınamadığı belirtmişlerdir. Değerlerin öğrencilerde davranış haline gelmesinde okul ikliminin önemine ve iş birliğine vurgu yapıldığı ifade edilmiştir. Her ne kadar 2018 yılından itibaren değerler eğitime ağırlık verilse de hala nihai amaca ulaşamadığını özellikle akademik başarı kaygısı sebebiyle değerler eğitiminin geri planda bırakıldığını belirtmişlerdir.

Şimşek ve Kalkan (2019), tarafından Pedagojik Formasyon programı kapsamında verilen seçmeli KDE dersinden elde etmiş oldukları kazanımları ile ilgili görüşleri araştırılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre; içerik, yöntem ve değerlendirme, saygı duyma, empati, değer verme, değer ve karakter kavramları, kişisel gelişim, bakış açısını değiştirme kazanımlarını elde ettiklerini ifade etmişlerdir.

Şahin'in (2019), araştırmasında; öğretmen adayları değerler eğitimi toplumsal uyumu kolaylaştıran, sosyal yaşamı mümkün kılan süreçler olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmen adayları KDE dersinin, mesleki gelişmelerini destekleyeceğini ve mesleki hayata geçtiklerinde öğrencilerine bu alanda daha fazla katkı sağlayabileceklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar üniversite öğrencilerinin değerler eğitimi bağlamında yetersiz olduklarını düşündüklerini ve üniversitelerde değerler eğitimi dersinin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Okullarda değerler eğitiminin amacına ulaşabilmesi için gerekli tedbirlerin alınması önerilmiş ve değerler eğitime yönelik eğitsel faaliyetlerin süresi ve yoğunluğunun artırılması gerektiği ifade edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın katılımcıları, verilerin toplanması, verilerin analizi açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Lisansüstü eğitimlerinde değerler eğitimi dersini alan sınıf öğretmenlerinin bakış açılarındaki değişime ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanan bu araştırmada, araştırmanın amacına uygun olarak nitel araştırma yaklaşımlarından durum deseni kullanılmıştır. İnsan davranışları esnek ve bütüncül yaklaşımla araştırılabilir, nitel araştırmalarda katılımcıların görüşleri ve deneyimleri önem taşımaktadır. Bu hususta nitel araştırmaların amacı katılımcıları kendi bakış açılarıyla anlamaya çalışmaktır (Büyüköztürk, 2020). Bu yöntem, insanların deneyimlerini, inançlarını, tutumlarını ve davranışlarını anlamak için kullanılabilir.

Yin' e (2003) göre, güncel bir olguyu kendi yaşam çevresinde inceleyen, olgu ve durum arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belli olmadığında kullanılan bir araştırma yöntemi olarak ifade etmiştir. Durum çalışmasının, araştırmacının kontrol edemediği bir olguyu ya da olayı nasıl ve niçin sorularını esas alarak ayrıntılı incelenmesine fırsat veren araştırma yöntemi olduğunu söylemek mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Ele alınan duruma yönelik ayrıntılı bir bakış açısı geliştirmek, katılımcıların deneyim ve görüşlerini anlamak için farklı türlerden verilere ihtiyaç duyulmaktadır; durum çalışmaları iyi tanımlanmış bir sistemin derinlemesine betimlenmesini ve incelenmesini içerir (Creswell, 2017).

Durum çalışmasında nasıl, sebep gibi derinlemesine bilgi edinmek için sorulan sorular uygundur. Araştırma durumunu ortaya koyabilecek katılımcılar belirlenir. Problem ve alt problemlere yönelik veri toplama aracıyla veriler toplanarak analiz edilir. Bu çalışmada yüksek lisans eğitiminde yer alan değerler eğitimi dersine yönelik sınıf öğretmenlerinin bakış açıları, dersten elde ettikleri kazanımların anlaşılmasına çalışılması

amacıyla lisansüstü eğitimlerinde değerler eğitimi dersini alan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşlerindeki değişimler ele alınmıştır.

3.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları, nitel araştırmalarda kullanılan amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu yöntem, araştırmacının belirli bir kriteri karşılayan birimleri seçerek örnekleme oluşturmasını ifade eder. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmada ölçüt; sınıf öğretmenliği yapıyor olmak ve yüksek lisans eğitimlerinde değerler eğitimi içeriğinde ders almak, olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın katılımcıları, 2022-2023 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinde sınıf eğitimi anabilim dalı yüksek lisans eğitimlerinde “İlkokulda Değerler Eğitimi” dersini alan 10 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlere araştırma etiğinin sağlanması amacıyla “K1, K2, K3...K10” şeklinde kodlama yapılmıştır. Katılımcıların bazı demografik özellikleri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.

Katılımcıların demografik özellikleri

Cinsiyet	<i>f</i>	Kıdem	<i>f</i>
Kadın	7	1-5	5
Erkek	3	5-10	4
		10+	1
Toplam	10		10

Görüşmeye katılan 10 sınıf öğretmenin 7’si kadın, 3’ü erkektir. Öğretmenlerden 5’i meslekte 1 ile 5 yıl arasında kıdeme, 4’ü 5 ile 10 yıl arasında kıdeme sahipken bir öğretmen 10 yıl üzeri kıdeme sahiptir.

3.3. Verileri Toplama Teknikleri

Nitel araştırmalarda çeşitli veri toplama teknikleri bulunmaktadır. Araştırmacı bireylerin kişisel deneyimlerine veya görüşlerine başvurmanın araştırma problemi için en

iyi yaklaşımı sağlayacağı düşüncesiyle yalnızca görüşme tekniğinden yararlanabilir (Sözer ve Aydın, 2020). Görüşme formu araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsamasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Lisansüstü eğitimlerinde değerler eğitimi dersini alan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşlerindeki değişimleri belirleyebilmek için öncelikle araştırmacı tarafından literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması sonucu kapsam belirlenerek soru havuzu oluşturulmuştur. Sorular araştırmanın amacına uygun biçimde öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymayı amaçlar nitelikte hazırlanmıştır. Soru havuzu tez danışmanına sunularak tez danışmanının görüşleri alınmıştır. Tez danışmanının önerileri doğrultusunda sorular tekrar gözden geçirilerek görüşme formu şeklinde veri toplama aracı hazırlanmıştır. Görüşme formu dil uzmanına sunulmuş, dil anlatım ve noktalama işaretleri yönünden dil uzmanının önerileri incelenip formda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Araştırmanın veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların cinsiyeti ve kıdemini belirlemeyi amaçlayan iki soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise lisansüstü eğitimlerinde değerler eğitimi dersini alan sınıf öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan soru ve sonda sorular bulunmaktadır.

Uzman görüşüne başvurmak için veri toplama aracı, farklı üniversitelerde değerler eğitimi alanında çalışmalar yapan üç uzmana gönderilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Görüşme sorularının anlaşılabilirliğini anlayabilmek için yüksek lisans eğitimlerinde değerler eğitimi dersi alan üç sınıf öğretmeni ile pilot uygulama yapılmıştır. Uygulama sonrası görüşme formunda anlaşılmayan soru olmadığı tespit edilmiştir. Ön görüşmeler sonrasında veri toplama aracına son şekli verilmiştir. Görüşme formu EK-1’de yer almaktadır. Veri toplama sürecine başlamadan önce etik kurul izinleri alınmıştır. EK-2’de etik kurul izni yer almaktadır.

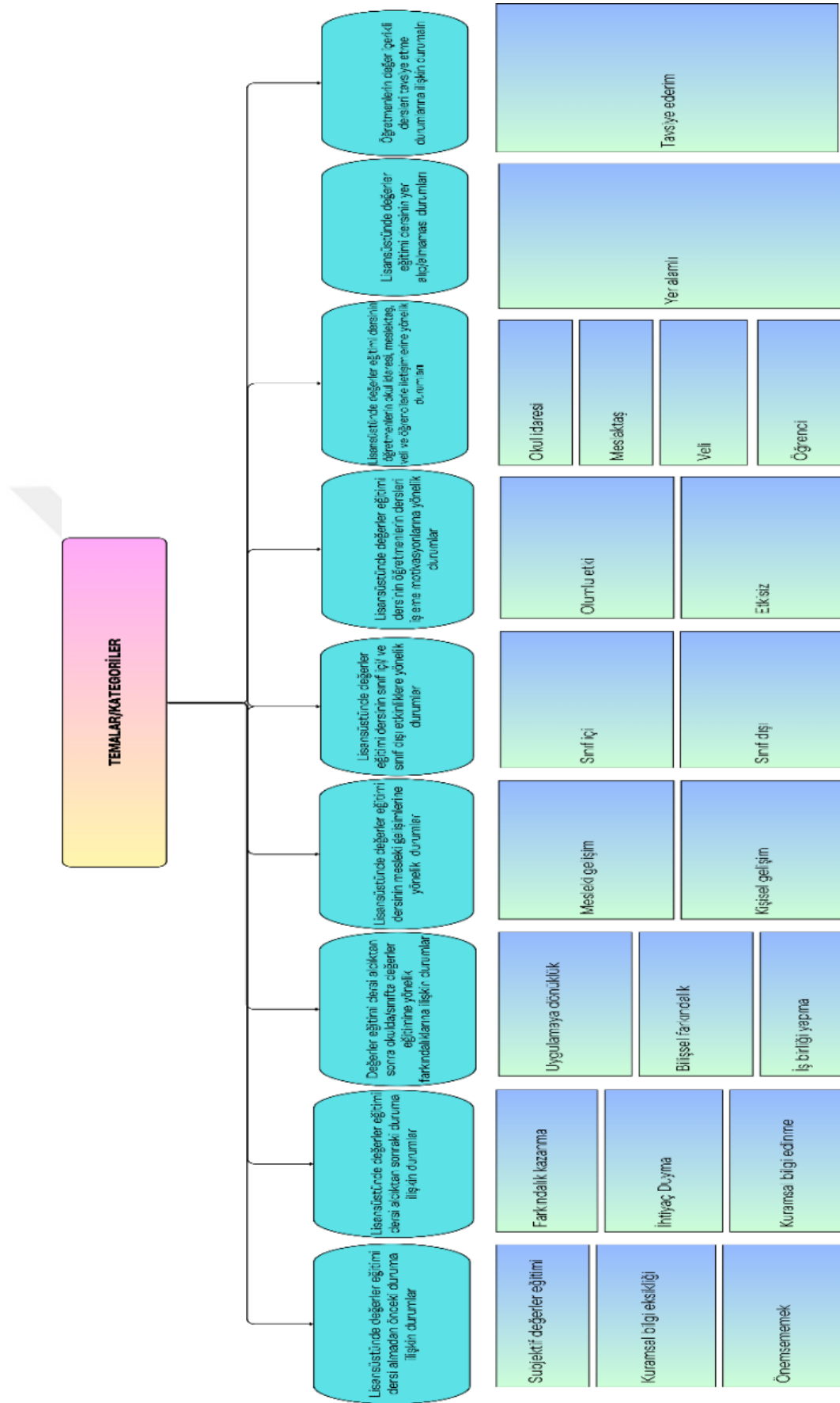
Bu aşamalardan sonra araştırma amacına uygun olarak yüksek lisans eğitimlerinde değerler eğitimi dersini alan sınıf öğretmenleriyle online görüşmeler yapılarak veriler toplanmıştır. Görüşmeler ortalama 15-20 dakika sürmüştür. Görüşme esnasında notlar alınıp iç güvenirliği de sağlayabilmek ve veri kaybına uğramamak için katılımcıların izinleri alınarak görüşmeler kayıt edilmiştir. Katılımcıların görüşme

kayıtları kelime işlemci programına aktarılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlayabilmek amacıyla görüşmelere yönelik alınan notlar ve ses kayıtlarının dökümleri katılımcılar tarafından incelenerek kontrol edilmiştir.

3.5. Veri Analizi

Nitel araştırmalarda analiz süreci verilerin organize edilmesi, veri dökümlerinin ön okuma işleminden geçirilmesini, temaları kodlama, veri sunumunu ve bunları yorumlamayı içermektedir (Creswell, 2017). İçerik analizinde araştırmanın amacına uygun olarak elde edilen verilerden analiz birimleri belirlenir, kavramlar tanımlanır, araştırma verilerine yönelik kod, kategori, temalar belirlenerek bulgular yorumlanır ve sonuçlar yazılır (Büyüköztürk vd., 2020). İçerik analizi elde edilen verilerin daha yakından incelenmesini ve bu verileri açıklayan kavram ve temalara ulaşılmasını gerektirir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). İçerik analizi, verileri ilişkilendirerek ve birbirleriyle ilişki kurarak anlamları keşfetmeyi sağlar.

Araştırmaya katılan öğretmenler ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Katılımcılarla görüşme sonrasında elde edilen veriler içerik analizine uygun olarak öncelikle araştırmacı tarafından okunmuş birbiriyle ilişkili kavramlar belirlenmeye çalışılmıştır. Benzer kavramlar ilişkilendirilerek kodlanıp kod havuzu oluşturulmuştur. Benzer ve ilişkili kodların bir araya getirilmesi ile kategorilere, kategorilerden de temalara ulaşılmıştır. Bu kapsamda 9 tema, 21 kategoriye ulaşılmıştır. Ulaşılan kategoriler/kodlar bulguların sunumunda tablolaştırılarak verilmiştir. Her tablonun altında tabloya ilişkin açıklamalar yer almıştır. Açıklamaların altında her kategoriye yönelik katılımcıların görüşlerinden elde edilen doğrudan alıntılara yer verilmiştir. İçerik analizi sonucunda ulaşılan temalar/kategoriler Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Ulaşılan temalar/kategoriler şekil grafiği

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma sonuçlarına ilişkin veri analizi ile elde edilen bulgular yer almaktadır. Bulguların sunumunda kategoriler tablo üzerinde sunularak verilmiştir.

4.1. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersi Almadan Önceki Duruma İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin lisansüstünde değerler eğitimi dersini almadan önce, değerler eğitimine yönelik görüşlerinin nasıl olduğunu anlamak için sorulan “Değerler eğitimine bakış açınız eskiden nasıldı?” sorusuna öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara ilişkin analiz bulguları Tablo 4 'te sunulmuştur.

Tablo 4.

Değerler eğitimi dersini almadan önceki değerler eğitimine bakış açılarına ilişkin öğretmen görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Subjektif değerler eğitimi	Kişisel değer yargılarına göre değerler eğitimi	K1, K7	2
	Olumlu bakış açısı	K5, K10	2
	Ne yaptığının farkında olmadan değer eğitimi	K7, K9	2
	Bireysel becerilerine göre değer eğitimi	K7	1
	Nasihat etme	K4	1
	Belli değerler üzerinde durma	K10	1
	Sözel iletişimle aktarılan değerler	K4	1
Kuramsal bilgi eksikliği	Değerler eğitimi içeriğinden haberdar olmama	K2, K3, K10	3
	Din kültürü dersinin konusu olarak görme	K2, K9	2
	Pano hazırlama olarak görme	K6, K8	2
	Hayat bilgisi dersinin konusu olarak görme	K5, K8	2
	Türkçe dersinin konusu olarak görme	K5, K9	2
	Değerleri önemli görme ancak yeterli bilgiye sahip olmama	K10	1
Önemsememek	Değerler eğitimini geri planda tutma	K6, K3, K8	3
	Yapmış olmak için yapmak	K1	1
	Değerler eğitiminden uzak olmak	K2	1
	Akademik başarı odaklı olmak	K6	1
Toplam			29

Tablo 4 incelendiğinde subjektif değerler eğitimi, kuramsal bilgi eksikliği ve önemsememek kategorilerine ulaşılmıştır. Birinci kategori olan *subjektif değerler eğitimi* kategorisinde; kişisel değer yargılarına göre değerler eğitimi, olumlu bakış açısı, ne yaptığının farkında olmadan değer eğitimi, bireysel becerilerine göre değer eğitimi, nasihat etme, belli değerler üzerinde durma, sözel iletişimle aktarılan değerler kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“... Kendi içimde bir şeyler yapmaya çalışırdım bireysel olarak değerler eğitimi vardı. Değerler eğitimini kişisel yargılarıma göre yapıyordum, veriyordum...” (K1)

“...Değerler eğitimine bakış açım zaten olumluydu, ben kendi değer yargılarıma göre değerler eğitimi yapmaya çalışıyordum...” (K5)

“...Değerler eğitimini versem bile değer eğitimi verdiğimin farkında değildim. Mutlaka değerlerden bahsediyoruz ancak bu dersi alana kadar farkında değildim ...” (K9)

“...Mesela saygı değeri, sevgi gibi kalıplaşmış değerler üzerinde daha çok duruyordum...” (K10)

Öğretmenlerin verdiği görüşlere göre ikinci kategori olan *kuramsal bilgi eksikliği* kategorisinde ise değerler eğitimi içeriğinden haberdar olmama, din kültürü dersinin konusu olarak görme, pano hazırlama olarak görme, hayat bilgisi dersinin konusu olarak görme, Türkçe dersinin konusu olarak görme, değerleri önemli görme ancak yeterli bilgiye sahip olmama kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“...Değerler eğitimi ilkokulda sürekli vurgu yaptığımız bir alan değerler eğitime bakış açım olumlu idi. Ancak eskiden değerler eğitimi daha çok hayat bilgisi dersinin konusu gibi düşünürdüm...” (K5)

“Eskiden daha çok din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde veyahut da Türkçe dersindeki bazı metinlerde doğruluk, dürüstlük gibi metinlerle verilebileceğini düşünürdüm.” (K9)

“Eskiden daha çok din dersiyle ilişkilendirebilirdim değerler eğitimini. Değerler eğitiminin bu kadar verildiğini bilmiyordum, verebileceğimin farkında da değildim...” K2

“Değerler eğitimi deyince aklıma insani değerler bile aklıma gelmemişti, kültürel değerler, milli değerler olabilir diye düşünmüştüm...” (K4)

“...Eskiden daha çok hayat bilgisiyle bağlantılı görürdüm...” (K8)

Üçüncü kategori olan *önemsememek* kategorisinde ise değerler eğitimini geri planda tutma, yapmış olmak için yapmak, değerler eğitiminden uzak olmak, akademik başarı odaklı olmak kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“... Şöyle söyleyeyim. Akademik başarıların değerler eğitiminden daha önemli olduğunu düşünürdüm...” (K6)

“...çok da gerekli görmezdim. Daha çok pano süsleme olarak bakardım değerler eğitimine. Değerler eğitimini pano hazırlanması gereken bir şey gibi görürdüm. Daha dar çerçevede bakardım.” (K8)

4.2. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersi Aldıktan Sonraki Duruma İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik görüşlerinin nasıl değiştiğini anlamak için sorulan “Değerler eğitimi dersi bakış açınızı nasıl değiştirdi?” sorusuna öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara ilişkin analiz bulguları Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.

Değerler eğitimi dersinin öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik bakış açılarını nasıl değiştirdiğine ilişkin öğretmen görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Farkındalık kazanma	Olumlu bakış açısı geliştirme	K2, K3, K4, K6, K7, K8	6
	Değerler eğitimi farkındalığı kazanma	K1, K2, K5, K9, K10	5
	Uygulama farkındalığı kazanma	K1, K3, K7, K9	4
	Kuramsal farkındalık kazanma	K4, K5, K8, K10	4
	Eksikliklerinin farkına varma	K4, K6, K10	3
	Hayata entegre etme becerisi kazanma	K1, K8, K9	3
	Program farkındalığı kazandırma	K7	1
	Eğitim- Öğretim sürecine bakış açısında değişim	K6	1
	Davranış düzenleme	K7	1
	Öğrencilere değerleri özümsetme	K9	1
	Eğitim- öğretim süreçlerini düzenleme	K7	1
İhtiyaç duyma	Değerler eğitimini önemli ve ihtiyaç olarak görme	K1, K2, K3, K8, K10	5
	Ailelerin değer eğitimini sağlayamadığı düşüncesi	K10	1
	Sosyal medyanın değer eğitimini olumsuz etkilediği düşüncesi	K10	1
Kuramsal bilgi edinme	Alan bilgisi kazanma	K1, K3, K4, K5	4
Toplam			41

Tablo 5 incelendiğinde dersten sonra farkındalık kazanma, ihtiyaç duyma, kuramsal bilgi edinme kategorilerine ulaşılmıştır. Birinci kategori olan *farkındalık kazanma* kategorisinde; olumlu bakış açısı geliştirme, değerler eğitimi farkındalığı kazanma, uygulama farkındalığı kazanma, kuramsal farkındalık kazanma, eksikliklerinin farkına varma, hayata entegre etme becerisi kazanma, program farkındalığı kazandırma, eğitim-öğretim sürecine bakış açısında değişim, davranış düzenleme, öğrencilere değerleri özümsetme, eğitim- öğretim süreçlerini düzenleme kodlarına ulaşılmış olup bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“...Lisansüstü eğitimimde aldığım değerler eğitimi bana farkındalık kazandırdı. (Değerleri) Hayatta nasıl kullanabiliriz, çocuklara nasıl kazandırabilirim, nasıl uygulayabilirim, nasıl uygulamaya dönük eğitim yaparım bu anlamda bir farkındalık geliştirdi diyebilirim...” (K1)

“Bakış açımı olumlu anlamda değiştirdi... Matematik dersinde bile bir problem yazdırırken değerler eğitimi ile ilişkilendirilerek verebileceğimin farkına vardım.” (K2)

“... Sınıfta yapabileceğim etkinlikleri fark eder oldum. Hangi derslerin programda eksik kaldığını görür oldum, bilgi sahibi oldum. Hangi derslerde neler yapabileceğimi gördüm. Bu açıdan çok fayda sağladı bana...” (K4)

“Daha geniş bir bakış açısı kazandım. Farkındalığım arttı. Beden eğitimi, İngilizce dersi gibi tüm derslerde değerler eğitimi verebileceğimi fark ettim, daha geniş bir bakış açısına sahip oldum...” (K5)

“Bu ders ile başarının tek çıkar yol olmadığını gördüm. Bende değerlere eğitime olumlu bir bakış açısı kazandırdı... değerler eğitimiyle çocuğun hayatına dokunabildiğimi dokunabileceğimi, olumlu anlamda, topluma kazandırma manasında, etkilediğini düşünüyorum. (K6)

“Tüm derslerle değerler eğitimini ilişkilendirebileceğimin farkına vardım. Temele alarak tüm dersleri işleyebileceğimi fark ettim. Eğitim tarzımıza da entegre etmemiz gerektiğinin farkına vardım. İngilizce, matematik, beden eğitimi gibi her dersle ilişkilendirebileceğimin farkına vardım” (K8)

İhtiyaç duyma kategorisinde; değerler eğitimini önemli ve ihtiyaç olarak görme, ailelerin değer eğitimini sağlayamadığı düşüncesi, sosyal medyanın değer eğitimini olumsuz etkilediği düşüncesi ulaşılan kodlardır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“...Değerlerin çok geniş çapta ele alınabileceğini gördüm. Farklı sınıflandırmasının olduğunu, farklı yaklaşımların farklı uygulamaların olduğunu gördüm. Sandığımdan daha derin ve kapsamlı bir alan olduğunu fark ettim...” (K4)

“(Değerler eğitiminin) öneminin farkına vardım. Şimdi daha geniş bir çerçevede bakıyorum. Değerler eğitimi aldığım dersten sonra hayatıma entegre etmeye başladım. Değerler eğitimi kişisel gelişimimiz için de önemli bir ihtiyaç bence...” (K8)

“...Ailelerin değerler eğitimi yeterince sağlayabildiğini düşünmüyorum... Ayrıca sosyal medyayı çok kullanıyorlar, aileler aman çocuk orda oyalansın deyip eline telefonu veriyor, çocuğu neye bakıyor neyle, nasıl vakit geçiriyor bakmıyorlar bu açılardan (medya kullanımının) değerlere zarar verdiğini düşünüyorum...” (K10)

“Bu ders beni daha fazla bilinçlendirdi çocukların yaşadığımız son çağda daha çok ihtiyaç duyduğunu hissettim bir eksiklik olduğunu bu eksikliğı gidermek için daha fazla değerler eğitimi işlenmesi gerektiğini düşündüm...” (K10)

Kuramsal bilgi edinme kategorisinde; alan bilgisi kazanma koduna ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir;

“...değerler eğitiminin ne demek olduğunu öğrendim, bu alanda araştırmalar yapabiliyorum...” (K3)

“...değerler eğitimi konularının neler olduğunu bile bilmiyordum, ancak şimdi kapsadığı konuları neyi ifade ettiğini biliyorum, derslerimde nasıl yer verebileceğimi öğrendim...” (K4)

4.3. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersi Aldıktan Okulda/Sınıfta Değerler Eğitimi Yönelik Farkındalıklarına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin değerler eğitimi dersini aldıktan sonra okulda ve sınıfta değerler eğitime yönelik farkındalıklarını anlamak için sorulan “Değerler eğitimi dersini aldıktan sonra okulda/sınıfta değerler eğitime yönelik farkındalığınıza ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara ilişkin analiz bulguları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.

Öğretmenlerin dersten sonra okulda/sınıfta değerler eğitime yönelik farkındalıklarına ilişkin öğretmen görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Uygulamaya dönüklük	Tüm derslere entegre etme becerisi kazanma	K1, K2, K4, K5, K8, K9	6
	Etkinlik farkındalığı kazanma	K2, K3, K6, K7, K10	5
	Davranışlarını düzenleme	K1, K5, K8, K9, K10	5
	Uygulama becerisi kazanma	K2, K4, K6, K7	4
	Yöntemlerin çeşitlenmesi	K2, K3, K7	3
Bilişsel farkındalık	Değerleri öğrencinin hayatına entegre etme	K3, K6, K10	3
	Değer odaklı eğitim- öğretim süreci	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K10	8
	Değer eğitimi ihtiyacı görme	K3, K4, K10	3
	Algıda seçicilik	K5, K7, K10	3
	Hedefe yönelik program bilinci	K7	1
İş birliği yapma	Öğrenciyi sürece dahil etme	K1, K6, K7, K10	4
	Veliyi sürece dahil etme	K6, K7, K8, K10	4
	Toplam		50

Tablo 6 incelendiğinde uygulamaya dönüklük, bilişsel farkındalık ve iş birliği yapma kategorilerine ulaşılmıştır. Birinci kategori olan *uygulamaya dönüklük* kategorisinde; tüm derslere entegre etme becerisi kazanma, etkinlik farkındalığı kazanma, davranışlarını düzenleme, uygulama becerisi kazanma, yöntemlerin çeşitlenmesi, değerleri öğrencinin hayatına entegre etme kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“...Hayatta nasıl kullanabiliriz, çocuklara nasıl kazandırabilirim, nasıl uygulayabilirim, nasıl uygulamaya dönük eğitim yaparım bu anlamda bir farkındalık geliştirdi diyebilirim. En basiti sınıf içinde bir olay olduğunda veya beden eğitimi dersinde çocuklar arasında bir anlaşmazlık çıktığında ne yapabilirim, bunu değerler eğitimiyle birleştirerek bu durumu değerle bütünleştirip nasıl bir aktarımda bulunabilirim nasıl anlamlandırabilirim, diye düşünüyorum...” (K1)

“Değerler eğitimi dersini aldıktan sonra kullandığım yöntemler çeşitlendi. Eskiden sadece sözel olarak değer kazandırmaya çalışırken şimdi çeşitli yöntemler kullanabiliyorum...” (K8)

“Daha geniş bir bakış açısı kazandım. Farkındalığım arttı. Beden eğitimi İngilizce dersi gibi tüm derslerde değerler eğitimi verebileceğimi fark ettim...” (K5)

“...Değerler eğitimi ile ilgili eğitim olduğunda sınıfla ilgili bir çalışma olduğunda öncü olarak yer alabiliyorum. Uygulama fırsatım oldu, uygulamaya dönük oldu... Pratik hayatta bunu uygulamaya dönük hale getirdim.” (K7)

“Okulda sınıfta değerler eğitimi. Bu ders farkındalığımı artırdı çocuklara alakası bile olmayan konuda bir şekilde değerleri özümsetebileceğimizi fark ettim. Öğretmen konuyu oraya çok rahat getirebilir. Doğal akışında vermek sanki çocuklar üzerinde daha kalıcı gibi. Örtük olarak verilebilir. İlla din kültüründe veya hayat bilgisinde değil de bir müzikle bir oyunla verilebileceğini gördüm.” (K9)

Bilişsel farkındalık kategorisinde; değer odaklı eğitim-öğretim süreci, değer eğitimini ihtiyaç görme, algıda seçicilik, hedefe yönelik program bilinci, öngörü kazanma kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Bu ders sayesinde farkındalığım yeterli düzeye geldi diye düşünüyorum. Öneminin ve gerekliliğinin farkına vardım. Beden eğitiminde bile oyunlarla değerlerin kazanılabileceğini öğrendim...” (K4)

“...Yaşadığımız dönemde teknolojinin de etkisiyle değerlerin zarar gördüğünü düşünüyorum, değerler eğitimi ihtiyacı olarak görüyorum...” (K10)

“...Bu dersi aldıktan sonra yaşayan değerler eğitimi panosu oluşturduk biz sınıfımızda aktif değerler eğitimi uygulamamız var...Değerler eğitimiyle akademik başarının da geliştiğini fark ettim. Benim farkındalığım arttı, bakış açım gelişti ve benim farkındalığının artması öğrencilerimin de farkındalığını arttırdı, bakış açılarını değiştirdi...” (K6)

“...Okulda da değerler eğitimine önem verilmesi gerektiğinin farkına vardım. Örtük bir şekilde tüm derslerle ilişkilendirerek verilebileceğinin farkına vardım.” (K2)

“... Önceden değerler eğitimi denildiğinde bu eğitimleri kastettiğini çok bilmiyordum. Algı düzeyim bu kadar açık değildi, algıda seçicilik diyoruz ya dersten sonra bu böyleymiş diyebiliyorum. Farkındalığım arttı diyebilirim. Değerler eğitiminin neyi ifade ettiğini kelime anlamını fark ettim...” (K7)

İş birliği yapma kategorisinde; öğrenciyi işin içine katma, veliyi işin içine katma kodlarına ulaşılmış olup bu kategoriye ilişkin öğrenmen görüşlerinden bazıları şu şekildedir;

“Eskiden veli aradığında telefonu açmak bile istemiyordum. Değerler eğitiminde ailenin önemini fark ettikten sonra aileden destek almam gerektiğini bir şekilde veliyi işe katmam gerektiğini düşünmeye başladım... Velilerle artık daha sıkı iletişim içindeyim...” (K8)

“...Öğrencilerime değerler bilinci kazandırmaya çalışıp onları işin içine katıyorum...” (K6)

“Değerlerin öğrencide davranış haline gelmesinde onların bu farkındalığı elde etmesi gerektiğine inanıyorum, öğrencilere sorumluluklar verip onların okulda, çevrelerinde değerleri uygulamasını sağlamaya çalışıyorum...” (K1)

4.4. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersinin Mesleki Gelişimlerine Yönelik Bulgular

Değerler eğitimi dersinin, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini nasıl etkilediğini anlamak için sorulan “Değerler eğitimi dersi mesleki gelişiminizi nasıl etkiledi?” sorusuna öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara ilişkin analiz bulguları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.

Değerler eğitimi dersinin öğretmenlerin mesleki gelişimlerini nasıl etkilediğine ilişkin öğretmen görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Mesleki gelişim	Eğitim- öğretim sürecine bakış açısında değişim	K1, K2, K3, K6, K8, K9, K10	7
	Kuramsal bilgi becerisi	K3, K4, K5, K8, K10	5
	Değer odaklı öğretmen olmak	K1, K5, K6, K7, K9	5
	Mesleki gelişim fırsatlarını değerlendirme	K5, K7, K10	3
	Mesleğe olan bakış açısını değiştirme	K6	1
	Tecrübelerden faydalanma	K5	1
	Uygulama becerisi geliştirme	K7	1
	Alternatifleri fark etme	K7	1
Kişisel gelişim	İletişim becerilerini geliştirme	K1, K2, K4, K7	4
	Davranış düzenleme	K1, K2, K4, K8	4
	Kişisel gelişim kazanma	K8, K10	2
Toplam			34

Tablo 7 incelendiğinde mesleki gelişim, kişisel gelişim kategorilerine ulaşılmıştır. Birinci kategori olan *mesleki gelişim* kategorisinde; eğitim- öğretim sürecine bakış açısında değişim, kuramsal bilgi becerisi, değer odaklı öğretmen olmak, mesleki gelişim

fırsatlarını değerlendirme, mesleğe olan bakış açısını değiştirme, tecrübelerden faydalanma, uygulama becerisi geliştirme, alternatifleri fark etme kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategoriye yönelik öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şu şekilde verilmiştir;

“...Bu dersle birlikte uygulamaya döndü. Çocukların hayatında nasıl yer eder nasıl farkındalık kazandırabilirim düşünüyorum. Eskiden daha çok sözel olarak vurgulardım şimdi uygulamaya dönük oldu. Somutlaştırma yapmayı, farklı uygulamalar için fikir geliştirdi. Dramalar yaptırır oldum. Eskiden program yetiştirme derdi vardı kazanım odaklı akademik odaklı gidiyordum. Ancak şimdi değerler eğitimi odaklı ilerliyorum.” (K1)

“Mesleki anlamda hem ders hocasından hem de eğitim alan diğer arkadaşlardan kazanımlar elde ettim. Tecrübelerinden faydalandım. Kendi mesleğime ilişkin yeni bilgiler öğrendim. Belki bildiğim ama uykudan olan bilgilerimi sınıfa taşıdım. Bu anlamda beni mesleki anlamda olumlu yönde geliştirdi.” (K5)

“...Kazanım yetiştirme, konular yetişsin kaygısı nedeniyle değerler eğitimi geri plana atmak durumunda kalıyordum... Tabi sözel olarak neyin doğru- yanlış olduğunu söylüyordum...” (K9).

“Konunun daha çok bilimsel açıdan değerlendirilmesini fark ettim. Bunun ihtiyaç olduğunu gözlemledim ve gördüm. Bu da otomatikman bu alanda kendimi daha fazla geliştirmeye, çocukların bu ihtiyaçlarını daha fazla gidermeye yönelik çalışmalara itiyor. Bu anlamda olumlu yönde bir gelişim oldu diyebilirim... Değerler eğitimi daha iyi anlamak ve çocuğa daha iyi kavratmak için öğretmenin kendini geliştirmesi gerekiyor. Bunun için çeşitli kitaplar olsun, makaleler olsun, daha fazla okumaya başladım. Bilimsel içeriklere yöneldim.” (K10)

İkinci kategori olan *kişisel gelişim* kategorisinde ise iletişim becerilerini geliştirme, davranış düzenleme, kişisel gelişim kazanma kodlarına ulaşılmış olup bu kategoriye yönelik öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şu şekilde verilmiştir;

“...Ben iletişime davranışlarıma daha dikkat eder oldum. Mesleki anlamda bir bakış kazandırdığı gibi bir öğretmen olarak iletişime davranışlarıma da yansıdı.” (K2)

“...Değerler eğitiminde sağlıklı iletişim kurabilmek de değerlerle ilgili çünkü. Çocuklarla olan iletişimimde diğer insanlarla olan ilişkilerimde katkı sağladı. Çocuklara yaklaşım konusunda nasıl yaklaşmamın doğru olabileceğini görmüş oldum.” (K4)

“Değerler eğitimi dersinin mesleki yönden gelişiminize etkisi oldu mu?” sorusuna katılımcıların tamamı olumlu yönden etkilendiklerini ifade etmiştir.

“...Evet oldu. (Mesleki gelişim açısından) Olumlu anlamda diyebilirim...” (K1)

“Mesleki anlamda olumlu katkısı oldu” (K2)

“...Mesleki süreklilik anlamında da Çocuğun hayatına dokunabileceğimi daha iyi anladım...” (K6)

“Mesleki anlamda gelişimi sağladı...Ayrıca mesleki eğitimlerde değerler eğitimi gördüğümde önceliğim değerler eğitimi oldu.” (K7)

4.5. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersinin Sınıf İçi/ve Sınıf Dışı Etkinliklere Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin değerler eğitimi dersini aldıktan sonra etkinliklerini nasıl etkilediğini anlamak için sorulan “Aldığınız değerler eğitimi dersinin sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere nasıl katkısı oldu?” sorusuna öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara ilişkin analiz bulguları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8.

Değerler eğitimi dersinin öğretmenlerin etkinliklerine etkisine ilişkin öğretmen görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcılar	f
Sınıf içi	Etkinliklerde değer odaklı olma	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K8, K9, K10	9
	Etkinliklerin çeşitlenmesi	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K8, K9, K10	9
	Kazanımlarla ilişkilendirme becerisi kazanma	K1, K3, K5, K6, K7, K8, K9, K10	8
	Öğrencilere değer farkındalığı kazandırma	K1, K3, K6, K7, K8	5
	Empatik dil kullanma becerisi	K1, K3, K7	3
	Öğrencilere yaklaşımda değişim	K3, K6, K10	3
	Eğitim teknolojilerini kullanma	K7	1
	Yöntemleri çeşitlendirme	K7	1
	İşlenen değer sayısının artması	K10	1
	Değer okuryazarlığı kazanma	K1, K3, K5, K7, K8, K10	6
Sınıf dışı	Veliyi sürece dahil etme	K5, K6, K7, K8	4
	Projelerde değerler eğitime yönelme	K7	1
	Diğer kurumlarla iş birliği yapma	K5	1
Toplam			52

Tablo 8 incelendiğinde sınıf içi ve sınıf dışı şeklinde iki kategoriye ulaşılmıştır. Birinci kategori olan *sınıf içi etkinlikler* kategorisinde; etkinliklerde değer odaklı olma, etkinliklerin çeşitlenmesi, kazanımlarla ilişkilendirme becerisi kazanma, öğrencilere değer farkındalığı kazandırma, empatik dil kullanma becerisi, öğrencilere yaklaşımda değişim, eğitim teknolojilerini kullanma, yöntemleri çeşitlendirme, işlenen değer sayısının artması kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Beden eğitimi dersinde çocuklar birbirlerine istemeden de olsa akran zorbalığı yapabiliyorlar. Paylaşımçı olmaları gerektiğini vurguluyorum. Nasıl davranması gerektiğini dramalarla ya da sözel olarak öğretmeye çalışıyorum. Artık örtük olarak kazanımlarla ilişkilendirerek veriyorum. Sınıf içi etkinliklerde drama ile değerler eğitimi veriyorum. Derslerle, kazanımlarla ilişkilendiriyorum bu da kalıcı oluyor. (K2)

“Zaten değerler eğitimi ile ilgili etkinlikler yapmaya çalışıyordum ancak etkinliklerimi çeşitlendirdim ve diğer derslere yaydım.” (K5)

“Her derste nasıl değerler eğitimi verebilirim diye düşünüyorum. Beden eğitimi derslerinde mesela bahçe temizliği yaptırıyorum, sorumluluk ve çevreye duyarlılık çevre bilinci için. Onun dışında sınıf içinde sürekli değerler eğitimi işleniyor” (K6)

“...Değerler eğitimi dersini aldıktan sonra uyguladığım projelerde değerler eğitimine yer verir oldum...Eskiden tek yöntemle gidiyorsam şu an farklı farklı yöntemler kullanıyorum. Daha amaçlı hedefle ilerliyorum. İletişimim de değer odaklı olmaya başladı. Kullandığım cümleleri daha vurgular oldum. Bilinçli olarak kullanmadığım değer kavramlarını dersten sonra çeşitlendirerek anlatmaya başladım.” (K7)

“...Benim eğitim şeklime entegre oldu ve bu benim öğrencilerimde gözle görünür bir davranış değişikliği oluşturdu. Dersi aldıktan sonra her fırsatta değerler eğitimi işlemeye çalışıyorum.” (K8)

“Sınıf içi etkinlikleri yaparken söylediğim gibi mesela matematik kazanımın yanına aynı zamanda bir değeri işlemeye çalışıyorum. Alışveriş konusu, paralar konusu mesela sorumluluk değerini, dürüstlük, değerini işliyorum... Öğrencilere karşı bakış açım da çok değişiklikler oldu. Öğrencilerimi yönlendirmek için bu tür konularda daha fazla değişikliğe uğradı, daha fazla katkı sağladığını düşünüyorum. Sınıf dışı ve sınıf içi etkinliklerimde bazı kavramların üzerinde çok dururdum saygı sorumluluk gibi ancak

bundan ibaret olmadığını gördüm. Daha çok zaman ayırıp daha fazla değer kavramına yer verir oldum ve işlediğim değerler sayısı arttı.” (K10)

İkinci kategori olan *sınıf dışı etkinlikler* kategorisinde; değer okuryazarlığı kazanma, veliyi sürece dahil etme, projelerde değerler eğitime yönelme, diğer kurumlarla iş birliği yapma kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Daha kapsamlı ele aldım. Ara disiplin olarak ele aldık. Evde sokakta dışarıda uygulamaları gerektiğini bunu sadece bir ders olarak görmemeleri gerektiğini vurguladım. Çocuklar artık daha çok dikkat eder oldu örnek veriyorum kantin sırasından bahsedeyim mesela sıraya dikkat etme, birbirlerine saygılı davranma gibi davranışlarını kazanmaya başladılar. Mesela öğretmenim o bana saygılı davranmadı şöyle şöyle yaptı gibi örnekler yaşıyorum. Çocuklarda da bir farkındalık oluşmaya başladı.” (K3)

“...Sınıf dışı etkinlik konusunda daha çok aileyi katar oldum. Değerler eğitimi sadece sınıfa değil ailede, çevrede, dışarıda, okulla ilgili olabilen her kurumla, ailede bir kurum diğer kuruluşlar da kurumdur çok yönlü bir şekilde etkinliklerimizi çeşitlendirmeye sebep oldu...” (K5)

“...Aileyle iletişime çok karışmazdım Aileler bazen arardı ilgilenmezdim. Şimdi saygı gibi değerleri mesela eve de taşımaya çalışıyorum. Sohbet ederek aile içerisinde nasıl davranılması gerek bunları çocuklarla konuşmaya çalışıyorum. Velilerimi de sürece dahil etmeye çalışıyorum...” (K8)

4.6. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersinin Öğretmenlerin Dersleri İşleme Motivasyonlarına Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin değerler eğitimi dersini aldıktan sonra dersleri işleme motivasyonlarını anlamak için sorulan “Aldığınız ders, dersleri işlerken motivasyonunuz üzerinde etkisi oldu mu?” sorusuna öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara ilişkin analiz bulguları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9.

Değerler eğitimi dersinin öğretmenlerin dersleri işleme motivasyonu üzerindeki etkisine ilişkin öğretmen görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcılar	f
Olumlu etki	Öğrencilerden alınan dönütler	K1, K2, K4, K6, K7, K8, K9	7
	Değer bilincini aktarma	K6, K7, K9	3
	Emeğinin karşılığını alma hissi	K1, K2	2
	Olumlu sınıf iklimi oluşması	K6, K8	2
	Öğrenilen bilgileri uygulama alanı bulması	K5, K7	2
	İletişim becerileri geliştirme	K6,	1
	Edinilen bilgiler	K5,	1
	Hayata entegre etme	K3	1
	Akademik başarıyı desteklemesi	K8	1
	Değer odaklı öğretmene dönüşmek	K1	1
	Mesleğe bakış açısında değişim	K6	1
	Eğitim öğretim sürecine bakış açısındaki değişim	K9	1
Etkisiz	Motivasyonu üzerinde etkisini görmeme	K10	1
Toplam			24

Tablo 9 incelendiğinde olumlu etki ve etkisiz kategorilerine ulaşılmıştır. *Olumlu etki* kategorisinde; öğrencilerden alınan dönütler, değer bilincini aktarma, emeğinin karşılığını alma hissi, olumlu sınıf iklimi oluşması, öğrenilen bilgileri uygulama alanı bulması, iletişim becerileri geliştirme, edinilen bilgiler, hayata entegre etme, akademik başarıyı desteklemesi, değer odaklı öğretmene dönüşmek, mesleğe bakış açısında değişim, eğitim öğretim sürecine bakış açısındaki değişim kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Ben dersime gitmeden önce şunu düşünür oldum değerler eğitimini nasıl verebilirim neyle ilişkilendirebilirim. Hayatıma yaymaya başladım bu da benim motivasyonumu artırdı.” (K3)

“Motivasyonumu artırdı. Bir şeye yetkin olarak bilerek bir işe girişmek daha çok motive ediyor. Zaten eğitim alıyordum ve oradan edindiğim bilgileri uygulama alanı bulunca daha da motive ediyor.” (K5)

“Motivasyonun üzerinde oldu...Değerler eğitimini kullanarak, öğrendiklerimi kullanarak değerler eğitimi dersinde sınıf içerisindeki o arkadaşlık ortamını o sınıf bilincini aşıladım, benim ders anlatışımı, çocuklarla olan iletişimi artırdı, etkiledi. Bu da motivasyonumu artırdı, geliştirdi. Öğrencilerdeki olumlu davranış değişikliklerini görmek de motivasyonumu artırdı.” (K6)

“Motivasyonun üzerinde olumlu yönde bir etki oldu. Çünkü öğrencilerin de farkındalığının arttığını gördüm. Öğrencilerimin de farkındalıkları arttı. Uygulama imkânın olduğunu gördüm...(K7)

İkinci kategori olan *Etkisiz* kategorisinde ise motivasyonu üzerinde etkisini görmeme koduna ulaşıp öğretmen görüşü şu şekildedir;

“Motivasyonum konusunda çok etkili olmadı. Çünkü zaten bu dersi almadan önce değerler eğitime önem verir ve işlerdim...” (K10)

4.7. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersinin Öğretmenlerin Okul İdaresi, Meslektaş, Veli ve Öğrencilerle İletişimlerine Yönelik Bulguları

Değerler eğitimi dersinin, öğretmenlerin okul idaresi, meslektaşları, veli ve öğrencileri ile iletişimlerini nasıl etkilediğini anlayabilmek için sorulan “Okul idaresi, meslektaş, veli, öğrenci iletişimine nasıl etkisi oldu?” sorusuna öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara ilişkin analiz bulguları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10.

Değerler eğitimi dersinin öğretmenlerin iletişimleri üzerindeki etkisine ilişkin öğretmen görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcılar	f
Okul idaresi	Olumlu etki	K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K10	8
	Etkisiz	K1, K9	2
Meslektaş	Olumlu etki	K1, K2, K4, K5, K6, K9, K10	7
	Etkisiz	K3, K7, K8	3
Veli	Olumlu etki	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10	10
Öğrenci	Olumlu etki	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10	10
Toplam			40

Tablo 10 incelendiğinde iletişim teması altında okul idaresi, meslektaş, öğrenci, veli kategorileri yer almıştır. Birinci kategori olan *okul idaresi* kategorisinde; olumlu etki ve etkisiz şeklinde iki kodlara ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“...Okul idaremele iletişimim arttı. İdarem uzmanlaşmış gibi düşünüyor beni ve fikir soruyorlar...” (K5)

“Okul idaresiyle çok bir iletişim arttı diyemem. Okul idaresi de çok karışmıyor bize, pek etkilemedi yani...” (K9)

İkinci kategori olan *meslektaş* kategorisinde ise; olumlu etki ve etkisiz kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“...Meslektaşlarım ile olumlu oldu. Önerilerde bulunuyorum meslektaşlarıma oyunlarla değerler eğitimi yapabilirsiniz diye önerilerde bulunmuştum...” (K2)

“Meslektaşlarımla çok paylaşım olmadı, etkiledi diyemem bu nedenle” (K7)

“Okul idaresiyle meslektaşlarımla özellikle zümrem ile daha fazla iletişim kurmaya başladım. Çocukların bu davranışları üzerine eksiklikler üzerine daha çok konuşmaya başladık. Acaba hangi değerlerin üzerinde durmalıyız? Hangi değerler ilkokulda daha rahat oturur? Bu değerler üzerinde daha fazla nasıl durulur? Nasıl kazandırılabilir? Kavramlarını daha fazla konuşur olduk, işler olduk...” (K10)

Veli ve öğrenci kategorilerinde olumlu kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“...Velilerimin diğer öğretmenlere göre bana tavırları değişti daha yapıcı olmaya başladılar. Öğrencilerimle ilişkilerim hep iyiydi daha da arttı. Öğrencilerde bir farkındalık oluşunca en sessiz öğrencim bile hakkını arar oldu, fikir beyan eder oldu. Öğrencilerimde ifade becerisi gelişti diyebilirim.” (K3)

“Hocamızın önerdiği bazı kitaplar oldu. Eğitim öğretim sürecine. Doğan Cüceloğlu'nun Nevzat Tarhan' ın kitapları gibi. Okuduklarım sayesinde. İnsani ilişkilerimde daha olumlu nasıl davranabileceğini gördüm. Bunları hayatımda kullanır oldum, daha çok fark eder oldum. Bu da öğrenci öğretmen, veli ilişkimi yansıdı ve olumlu etkiledi. Çok olumlu yansıdı diyebilirim...” (K4)

“...Velilerimize konuşurken onların yerine kendimi koyarak konuşmaya çalışıyorum. Bu anlamda değerler eğitiminde öğrendiğim şeyler hayatımda etkili oldu ve iletişimi olumlu etkiledi. Öğrendiklerimi sahada kullanıyorum.” (K6)

“Velilerimle de her ay bir değer belirliyoruz ve onlara değeri söylüyorum. O ay boyunca değeri onlar da vurguluyor evde. Çocuğun okul dışı yaşam alanında ancak 12 ay boyunca değişmeyen hep var olan değerimiz sevgi değeri. Olumlu karşılıklı iletişim gelişti. Öğrencilerimle de olumlu anlamda iletişimim arttı.” (K7)

“Velilerimizle iletişimim olumlu yönde etkilendi. Hatta çok olumlu etkilendi. Öğrencilerim sözüme çok kıymet verir. Velilerim evde yaşadığı sıkıntılarla ilgili beni

arıyorlar mesela. Öğrencilerimle bu şekilde konuşmam, değerler eğitimine önem vermem, verilerimin hoşuna gidiyor. Bu da ilişkimizi olumlu etkiliyor.” (K8)

“...Değer odaklı bir öğretmen olunca velilerin tabii ki de hoşuna gidiyor. Çocuklarını emanet ettikleri kişinin bakış açısı önemli. Bir veli olarak rahatlıkla güvenebiliyorlar. Daha mutlu oluyorlar. Böyle olduğu zaman iletişimde daha güzel oluyor.” (K9)

4.8. Lisansüstünde Değerler Eğitimi Dersinin Yer Alıp/Almamasına Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin, değerler eğitimi dersinin lisansüstü eğitimde yer almasına yönelik görüşlerini belirlemek için sorulan “Sizce sınıf eğitimi lisansüstü eğitimde, değerler eğitimi dersi olmalı mıdır? Neden?” sorusuna öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara ilişkin analiz bulguları Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11.

Öğretmenlerin lisansüstü eğitimde değerler eğitimi dersinin olup/olmamasına ilişkin öğretmen görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcılar	f
Yer almalı	Değer eğitimi bilinci kazanma	K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10	7
	Değer eğitimine ihtiyaç duyma	K1, K2, K6, K10	4
	Uygulama becerilerini artırma	K5, K7, K9	3
	Toplumun gelişimi	K6, K9, K10	3
	Davranışa dönüştürme	K1, K4	2
	İletişim becerilerini artırma	K4, K6	2
	Temel eğitim öğrencilerinin özellikleri	K2, K4	2
	Kuramsal bilgi edinme	K7, K8	2
	Uygulama alanı bulma	K5	1
	Öğrenciyi disipline etme becerisi kazanma	K2	1
	Kalıcı öğrenme sağlama	K2	1
	Planlı, programlı değerler eğitimi sağlamak	K7	1
	Ülkenin gelişimi	K2	1
	Derslere entegre etme becerisi kazanma	K8	1
	Haz vermesi	K9	1
	Teknolojinin bilinçsiz kullanımının değerlere zarar verdiği düşüncesi	K10	1
	Toplam		33

Tablo 11 incelendiğinde lisansüstü eğitimde değerler eğitimi dersinin olup olmamasına ilişkin yer almalı kategorisine ulaşılmıştır. Bu kategoride; değer eğitimi bilinci kazanma, değer eğitimine ihtiyaç duyma, uygulama becerilerini artırma, toplumun

gelişimi, davranışa dönüştürme, iletişim becerilerini artırma, temel eğitim öğrencilerinin özellikleri, kuramsal bilgi edinme, uygulama alanı bulma, öğrenciyi disipline etme becerisi kazanma kalıcı öğrenme sağlama, planlı, programlı değerler eğitimi sağlamak, ülkenin gelişimi, derslere entegre etme becerisi kazanma, haz vermesi, teknolojinin bilinçsiz kullanımının değerlere zarar verdiği düşüncesi kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Kesinlikle olmalıdır. Değerler eğitimi tüm hayatımıza yayılmalıdır. Sadece okulda da sınırlı kalmamalıdır. Değerler belli bir alana belli bir yere sıkıştırılamaz. Teknolojinin ilerlemesi mekanikleşmenin olması ile insanı duygusallaştırıyor diye düşünüyorum. Bir şeyle ne kadar haşır neşir olursak o kadar kalıcı olur. Bu nedenle de yüksek lisans eğitiminde de lisans eğitiminde de yer almalıdır.” (K1)

“Olmalıdır. Öğrenciye değerleri öncelikli olarak kazandırmalıyız. Öğrencilerin yaşları itibariyle değerleri somutlaştırarak, onların seviyesine indirgeyerek kazandırmak gerekir. Ülkemizin gelişimi için de bu önemli değerler öğrenciyi disipline etme konusunda da yardımcı olabilir. Ders odaklı gitmemeliyiz” (K2)

“Tavsiye ederim hatta lisans eğitiminde de olmalı şu an var mı bilmiyorum ama biz almadık lisansta. Öğretmen ne kadar iyi bilirse o kadar verebilir.” (K3)

“Evet olmalıdır. Lisans eğitiminde almamıştım. Lisansüstü eğitimde ilk defa aldım. Lisansüstü eğitimde de lisansta da değerler eğitimi yer almalı. Eğitim, öğretmenlik doğrudan insanlarla ilişkilere, iletişime dayanıyor. Bu nedenle değerler eğitimi dersi verilmeli. Birlikte yaşamaya çok katkı sağladığı için gereklidir. Özellikle ilkokulda çocuklar küçük yaşlarda olduğu için değerleri en iyi kazanabilecekleri yaşlardır. Hatta daha da öncesinde okul öncesinden ele alınmalı, değerler eğitimi. Kesinlikle değerler eğitimi ders olmalı. Öğretmenler bu konuda bilinçlenmeli hem de öğrenmeli ki verebilsinler verimli olabilsinler ve bu eğitime yansıyabilsin.” (K4)

“Evet ediyorum. Çalışma alanımız açısından bizler çocukla değerleri ilkokulda verirsek daha da içselleştirmelerini sağlayabiliriz. Hem de çocuklara neyi nasıl vereceğimizi bilmemiz açısından hem de mesleki anlamda gelişimimiz açısından tavsiye ederdim dersi.” (K5)

“...Değerler eğitimi olmazsa olmaz toplum için en başta şart bu nedenle lisansüstü eğitimde de lisans eğitimine de yer almalı. Öğretmenin bireysel çabasına

bırakılmamalı, değerler eğitimi. Öğretmen yetiştirme programlarında yer almalı hatta ve bence lisansüstü eğitime bırakılmamalı bu ders.” (K6)

“Bence olmalı. Benim en haz aldığım derslerden biriydi. Gerçekten farkındalık kazandırır... Öğretmenlere bir farkındalık kazandırdığı için uygulamada neler yapabileceğini gösterdiği için bence olmalı, keyifli bir ders olduğu için tavsiye ederim.” (K9)

“Bana göre her mesleğin değerler eğitimi alması lazım. Her bölümde yer almalı. Sadece eğitim fakültelerinde değil. Fen enstitülerinde, sağlık enstitülerinde tüm alanlarda yer almalı. Çünkü etik değerleri öğrenmek için sadece okul veya ilköğretim, ortaokul, liseyi ele alamayız. Buna aynı zamanda üniversitede de devam etmeli. Değerler eğitimi hayat boyu süren bir süreç. Kazanımlara tamamen yerleşmesi için ve bir sonraki nesle aktarılması için Yüksek lisans hatta doktora da bile devam etmesi lazım...” (K10)

4.9. Lisansüstünde Değer İçerikli Dersleri Tavsiye Etmelerine Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin lisansüstü eğitimlerinde aldıkları değerler eğitimi dersini veya bu içerikte dersleri lisansüstü eğitim alanlara tavsiye etmelerine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla sorulan “Lisansüstü eğitim alanlara değerler eğitimi veya değer içerikli dersi almalarını tavsiye eder misiniz? Neden?” sorusuna öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara ilişkin analiz bulguları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12.

Öğretmenlerin değer içerikli dersleri tavsiye etme durumlarına ilişkin öğretmen görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Tavsiye ederim	Farkındalık kazanmak	K1, K3, K4, K6, K8, K9, K10	7
	Derslere entegre etme becerisi kazanmak	K6, K7, K8, K9	4
	Etkinlik önerileri geliştirmesi	K1, K4, K9	3
	Kuramsal bilgi edinme	K4, K7, K10	3
	Öğrenciye bakış açısında değişim	K4, K6, K9	3
	Mesleki gelişim sağlama	K1, K4, K5	3
	Temel eğitim öğrenci özellikleri	K2, K4, K5	3
	Hayata entegre etme becerisi kazanma	K2, K9	2
	Akademik gelişim	K3, K10	2
	Uygulama alanı olması	K1, K5	2
	Dersin keyifli olması	K3, K9	2
	İletişim becerilerini artırma	K4, K6	2
	Planlı, programlı değerler eğitimi sağlama	K4, K5	2
	Değerler eğitiminin davranış kazandırmada etkisi	K6, K8	2
	Yaşam becerileri kazanma	K1, K9	2
	Dersi verenden kaynaklı	K7, K8	2
	Dersin içeriği	K3	1
	Toplam		42

Tablo 12 incelendiğinde tavsiye ederim kategorisine ulaşılmıştır. *Tavsiye etme* kategorisinde; farkındalık kazanmak, derslere entegre etme becerisi kazanmak, etkinlik önerileri geliştirmesi, kuramsal bilgi edinme, öğrenciye bakış açısında değişim, mesleki gelişim sağlama, temel eğitim öğrenci özellikleri, hayata entegre etme becerisi kazanma, akademik gelişim, uygulama alanı olması, dersin keyifli olması, iletişim becerilerini artırma, planlı, programlı değerler eğitimi sağlama, değerler eğitiminin davranış kazandırmada etkisi, yaşam becerileri kazanma, dersi verenden kaynaklı, dersin içeriği kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategorideki bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Kesinlikle yer almalıdır. Farkındalıklarını geliştirir ve farkındalıklarını bir üst seviyeye taşır. Mesleki açıdan da yaşam becerileri açısından da garanti farkındalık kazanırlar. İnsanın aklına her durumda fikir kaynağı sağlıyor. Bence alınmalı tavsiye ederdim. Öğretmenler sınıflarında uygulama alanı bulabilir, alsınlar bence” (K1)

“Tavsiye ederim, hatta her meslek grubu almalıdır. Özellikle sınıf eğitimi temel. Bu nedenle çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bu dersi kendi hayatlarında da kullanabilirler hayatlarının tüm alanlarına entegre edilebilir. Ülkemizin geleceği için de değerler eğitimi çok önemlidir. Hayatın her alanına yayılmalı. Otobüse binerken bile değerler eğitimi ile binilmeli yaşamın içinden yaşamın parçası bence. Değerler eğitimi bazı öğretmenler istese de veremiyor çünkü kazanım yetiştirme derdi olabiliyor. Örtük olarak verilen değerler eğitimi arka planda kalabiliyor.” (K2)

“Kesinlikle ederim hayatımızın bir parçası ve biz eksikiz. Daha çok Türkçe matematikle ilerliyoruz ancak hayat ondan ibaret değil. Değerler eğitimi ihmal etmeyen öğretmenler vardır. Ama bu dersi alınması daha çok farkındalık kazandırıyor. Lisansüstü eğitim alıyorsak bize bir şey katmalı. Bu ders de öyle bir ders, almak için alınacak bir ders değil, öğretici keyifli bir dersi bu nedenle tavsiye ediyorum. Lisans eğitiminde de verilmeli büyük eksiklik. (K3)

Tavsiye ederim. Sanıldığından daha geniş bir alan. Detayları olan bir alan. Hem öğrenci hem veli ilişkisine muhakkak yansıyacak olduğu için tavsiye ederim. Değerler eğitimi nasıl vereceği konusunda bilinç kazandırıyor. Veya etkinlik önerileri geliyor. Çocuğa nasıl yaklaşacağını? Ne gibi şeyler yapabileceği konusunda fikir edinmesini sağlar. Etkinlikleri çeşitlendirilebilir, çeşitli öneriler geliştirebilir. Herkes biliyor aslında sorumluluk nedir ve sorumluluğun önemini ama öğretirken öğütten öteye gitmiyor. Ne

gibi süreçlerle verebileceğine, neler yapabileceğini görecekler. Bu açıdan tavsiye ediyorum. (K4)

“Evet ederim. Daha sistemli programlı gidebilmeleri için tüm derslere entegre edebilmeleri için. Değer kavramının altında yatanları öğrendim değer vermeyi öğrendim. Huy mizaç vs gibi literatür bilgisi de oluştu...Dersin hocası alana hâkim bir hoca bu nedenle de tavsiye ederim.” (K7)

“Tabi ki de tavsiye ediyorum. Temel eğitimde, okul öncesi öğretmenlerinde de alınması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü biz yaşamayı öğretiyoruz çocuklara.” (K8)

“Öğretmenlerin öğretmen adaylarının dahi değerler eğitimini almalarını neler yapabileceklerini, nasıl kullanabileceklerini anlamaları farkındalık geliştirebilmeleri, farkındalıklarını artırabilmeleri için tavsiye ederim. (K9)

“Kesinlikle tavsiye ederim, çünkü değerler süreğen bir durum, sürekli devam etmesi gereken bir süreç... Yüksek lisans alan kişi bu konuda yeterli bir bilgiye sahip olmayabilir. Özellikle bu kişi öğretmense bu kavramların çok iyi irdelenmeli bir şekilde öğrenmesi gerekiyor. Çünkü karşıdakine aktarabilmesi için içselleştirilmesi için... Hatta değerler eğitiminin tüm ülkemizde Türkiye’de tüm alanda zorunlu olması gerektiğini düşünüyorum. Sadece ilkokul, ortaokula yönelik bir süreç değildir. Değerler eğitimi çalışma yapan toplumun her bireyine kazandırılması gereken bir eğitim sürecidir. (K10)

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, yapılan araştırmada verilerin analizinden elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara, sonuçlardan alan yazınla karşılaştırılmasına dayalı olarak tartışmaya uygulayıcılar ve araştırmacılar için önemli görülen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

5.1.1. Lisansüstü Eğitimlerinde Değerler Eğitimi Dersini Alan Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Dersinden Önce Değerler Eğitime Yönelik Bakış Açılarına İlişkin Sonuçlar

Değerler eğitimi dersini almadan önce öğretmenlerin kişisel değer yargılarına göre değerler eğitimi yaptığı, değerler eğitimi hayat bilgisi, din kültürü, Türkçe gibi derslerle ilişkilendirdikleri, sevgi, saygı, sorumluluk gibi belli başlı değerler üzerinde durdukları, değerler eğitime ilişkin bilgi eksikliklerinin olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Katılımcılar konu yetiştirme, müfredat yoğunluğu gibi sebeplerle değerler eğitimi geri planda bıraktıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar lisans eğitimlerinde değerler eğitime yönelik ders almamış olabilirler bu bakımdan değerler eğitime yönelik bilgi eksiklikleri olabilir. Yazar (2010), benzer şekilde öğretmenlerin, müfredat yoğunluğu sebebiyle değerler eğitime yeterince zaman ayıramadığı sonucuna ulaşmıştır. Bozkurt ve Merter (2019), değerler eğitiminin akademik başarılarından geri kaldığını belirtmişlerdir.

Yılmaz ve Merter (2012), öğretmenlerin değerler eğitimi temel eğitim bilgileriyle sağlamaya çalıştıklarını, değerler eğitime ilişkin bilgi eksikliklerinin olduğunu ifade etmiştir. Kral ve Dinçer (2018), Sınıf öğretmenliği 4. sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada öğrencilerden bazılarının değerler eğitimiyle ilgili hiçbir şey bilmediklerini, Çağatay, (2009), öğretmenlerin karakter eğitimi nasıl uygulayacakları konusunda fikir sahibi olmadıklarını, benzer şekilde Thonberg (2008), öğretmenlerin değerler eğitimi bilinçsizce verdiklerini ifade etmiştir. Öğretmenlerin, daha önceki

eğitim süreçlerinde değerler eğitimi dersi ve bu içerikte ders almadıkları için değerler eğitimine ilişkin yeterli bilgi, becerilere sahip olmayıp kendi kişisel yargılarına, inançlarına göre ve daha çok nasihat etme şeklinde değer aktarımı sağlamaya çalıştıklarını söyleyebiliriz.

5.1.2. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Dersinden Sonra Değerler Eğitimine Yönelik Bakış Açılarının İlişkin Sonuçlar

Lisansüstü eğitimlerinde değerler eğitimi dersini alan sınıf öğretmenlerinin tamamı değerler eğitimi dersini aldıktan sonra bakış açılarının olumlu yönde değiştiğini ifade etmişlerdir. Kendi öğrencilerine de değerler eğitimine yönelik bakış açısı kazandırmayı ve farkındalıklarını artırmayı amaçladıklarını vurgulamışlardır. Öğretmenler değerler eğitimi dersiyle kuramsal bilgi ve uygulama farkındalığı kazandıklarını, alan bilgisi edinerek değerler eğitimi önemli ve ihtiyaç olarak görmeye başladıklarını ifade etmişlerdir. Kimi katılımcılar dersten sonra eğitim-öğretim süreçlerine ve öğrencilere bakış açısının değiştiğini; daha önce akademik başarı odaklı eğitim-öğretim süreçlerini yürüttüklerini ancak dersi aldıktan sonra değer odaklı eğitim anlayışını benimsediklerini ifade etmişlerdir. Araştırmalarda öğretmenlerin değerler eğitimine yönelik bakış açılarının olumlu yönde olduğu, değerler eğitimi ihtiyaç olarak gördükleri ifade edilmiştir (Akpınar ve Özdaş, 2013; Bayırlı vd., 2020; Gözel, 2018; Thornberg, 2008; Yılmaz vd., 2023). Yaşaroğlu ve Tabara (2023), öğretmenlerin değerler eğitimi tutumlarının yüksek olduğunu, öğretmenlerin değerler eğitimine karşı istekli olduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilere kazandırılmak istenen duyuşsal özellikler son derece önemlidir. Bu noktada alınan bu ders öğrencilere kazandırılmak istenen duyuşsal özellikleri ve bu özellikleri nasıl kazandırabilecekleri hususunda öğretmenlerin farkındalıklarını, bilgi ve becerilerini olumlu yönde etkilediği ifade edilmiştir.

5.1.3. Değerler Eğitimi Dersini Aldıktan Sonra Değerler Eğitimi Dersine Yönelik Kazanımlara İlişkin Sonuçlar;

a. Öğretmenlerin Okulda/Sınıfta Değerler Eğitimine Yönelik Farkındalıklarına İlişkin Sonuçlar

Dersi aldıktan sonra değerler eğitiminin Türkçe, matematik, İngilizce, beden eğitimi gibi tüm derslerde verilebileceğini, kazanımlarla ilişkilendirebileceklerini fark ettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler derslerin kazanımlarıyla değerleri ilişkilendirme

hususunda değerler eğitimi dersi sürecinde uygulamaya dönük çalışmalar yapmış olabilirler. Suherman'ın (2018), beden eğitimi dersinde değerler eğitiminin verilebileceği sonucu araştırma sonucuyla örtüşmektedir. Bazı öğretmenler değerler eğitimiyle birlikte öğrencilerinin akademik başarılarında artış gözlemlediğini ifade etmiştir. Okullarda karakter ve değer eğitimi verilmesi öğrencilerin akademik başarılarını da olumlu yönde etkilemektedir (Benninga vd., 2003; Karaalp vd., 2023), sonucu çalışmamızın bulgularıyla örtüşmektedir. Değerler soyut niteliktedir, dersi alan katılımcılar değerlerin somutlaştırılması, değerlerin uygulamaya dönük hale gelmesi, eğitim-öğretim süreçlerine yansıtılması, tüm derslerle ilişkilendirebilme becerileri kazanabilmeleri hususunda gerekli bilgi ve becerileri kazanmışlardır. 2024 müfredatında yer alan EDE modelinde de değerlerin öğrencinin seviyesine uygun biçimde somutlaştırılarak tüm derslerle ve öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilerek verilmesi planlanmaktadır. Öğretmenler değerleri kendi davranışlarına dönüştürerek tüm yaşamlarına yerleştirdiklerini belirtmişlerdir.

b. Öğretmenlerin Mesleki Gelişimlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri değerler eğitiminin mesleki gelişimlerine olumlu katkıları olduğunu ifade etmişlerdir. Algıda seçiciliklerinin gelişerek mesleki gelişim alternatiflerini fark etme ve fırsatları değerlendirme, kendi davranışlarını düzenleme, iletişim becerilerinin gelişmesi ifade edilen kazanımlardandır. Çelik ve Gündoğdu (2023), öğretmenlerin lisansüstü eğitimlerinde aldıkları değerler eğitimi dersiyle; derinlemesine bilgi edinme ve edindiği kazanımları meslek yaşantısında kullanma beklentisi içinde oldukları tespit edilmiştir.

c. Öğretmenlerin Sınıf İçi/Sınıf Dışı Etkinliklerine İlişkin Sonuçlar

Öğretmenler, değerler eğitimi dersinden sonra sınıf içi etkinliklerinde; değerler eğitimini aktif olarak işlediklerini, değer odaklı olduklarını, etkinliklerinin ve kullandıkları yöntemlerin çeşitlendiğini, işledikleri değer sayısının arttığını, öğrencilerine değer farkındalığı kazandırma çabası içinde olduklarını, öğrencilere yaklaşımlarının değiştiğini ifade etmişlerdir. Kimi öğretmenler daha önceleri akademik anlamda başarılı olan öğrenciyi diğerlerinden daha ayrı görürken, bu dersten sonra tüm öğrencilere yaklaşımının aynı olduğunu ifade etmişlerdir. Değerler eğitimi dersini almadan önce kimi öğretmenler akademik başarı odaklı eğitim-öğretim sürecini benimsediği için akademik başarısı yüksek olan öğrenciye daha olumlu yaklaşıyor olabilir. Dersten sonra eğitim öğretim sürecine bakış açısındaki değişim öğretmenin öğrencilerine olan tutumlarını da

değiştirmiş olabilir. Sınıf dışı etkinliklerinde veliyi sürece daha çok dahil etmeye çalıştıklarını, öğrencilere görevler verdiklerini, projelerde değerler eğitimi konularına yöneldiklerini ve farklı kurumlarla iş birliği yaptıklarını ifade etmişlerdir.

d. Öğretmenlerin Dersleri İşleme Motivasyonlarına İlişkin Sonuçlar

Öğretmenler, değerler eğitimi uygulama alanı bulmaları ve öğrencilerinden aldıkları dönütlerin dersleri işleme motivasyonlarını arttığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden biri motivasyonunun artmadığını ifade etmiştir ancak bu durum değerler eğitimi dersinden kaynaklı olmayıp öğretmenin daha önceden sınıfında değerler eğitime yer vermesi ve öncesinde zaten motivasyonunun yüksek olmasıyla ilişkilidir.

e. Öğretmenlerin İletişim Becerilerine İlişkin Sonuçlar

Öğretmenlerin neredeyse tamamı eğitimin paydaşları olan meslektaşları, idarecileri, öğrenci ve velileriyle olan iletişimlerinin olumlu etkilendiğini ifade etmişlerdir. Değerler eğitiminin sınıf iklimini olumlu etkilediğini, öğrencilerin birbiriyle olan iletişimlerinin de olumlu yönde değiştiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler değerler eğitimi uygulamalarına daha fazla yer vermeleriyle öğrencilerin problem davranışlarında azalma olduğunu ifade etmişlerdir. Saban (2002), öğretmenlerin öğrencilerle kurduğu iletişimin sınıf atmosferini etkilediğini, öğrencilerin tutum ve davranışlarında öğretmenleriyle olan etkileşimlerinin önemini ifade etmiştir. Davidson ve Stokes'ın (2001), çalışmasında; okullarda yapılan değerler eğitimi çalışmalarının, öğrenci davranışlarını iyileştirdiği, disiplin sorunları ve şiddet gibi olumsuzlukların azalmasında etkili olduğu belirlenmiştir. Yine benzer bir araştırma sonucu olarak Thornberg (2008), çalışmasında öğretmenlerin sınıf içi faaliyetlerini yönetmesinde, disiplin uygulamalarında ve sınıf yönetiminde değerlerin etkili olduğunu ifade etmiştir.

5.1.4. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Dersinin Lisans ve Lisansüstü Programlarda Yer Almasına İlişkin Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenler, öğretmenlerin değerler eğitime yönelik bilinçlerinin, farkındalıklarının artabilmesi ve uygulama becerileri kazanabilmeleri; toplumun gelişimi, değerlerin davranış haline dönüşmesi, değer okuryazarı olabilmeleri ve temel eğitim öğrenci özellikleri açısından dersin faydalı olacağını düşünmekte öğretmenlerin tamamı değer içerikli dersleri lisansüstü eğitim alan kişilere tavsiye etmektedirler.

Öğretmenler değerleri küçük yaşlardan itibaren kazandırmanın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Yaşaroğlu (2014), değerler eğitiminde öğretmenlerin, öğrencilerine erken yaşlardan itibaren rol model olmaları önemlidir. Değer eğitiminin erken yaşlarda başlaması halinde gelecekteki hayata hazırlanma, kişiliği geliştirme ve kalıcı değerlere sahip olma konusunda çok daha fazla fırsat sağlayacağını göstermiştir (Duban ve Aydoğdu, 2017; Özbek ve Erzen, 2023). Özbek ve Erzen (2023), öğretmenlerin değerler eğitimini önemli ve ihtiyaç gördüğü, küçük yaştan itibaren verilmesi gerektiği sonuçları bu araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Ayrıca temel eğitim öğrencilerinin henüz somut işlemler döneminde olması sebebiyle soyut nitelikte olan değerlerin somutlaştırılarak verilmesinin önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Gür vd. (2015), çalışmalarında sınıf öğretmenleri olarak çalıştıkları yaş grubu itibari ile önemli konumda olduklarını, değerleri öğrencilerin seviyesine indirerek somutlaştırarak vermelerinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar özellikle sınıf öğretmenlerinin sorumluluğunun büyük olduğunu lisans ve lisansüstü eğitimlerinde değerler eğitime yönelik dersler almalarının gerekliliğini vurgulamışlardır.

Öğretmenler ailelerin de değer eğitimi çalışmalarına katılmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Ateş (2013), ebeveynlerin değerleri ile okuldaki değer eğitimi arasında tutarlılık olması gerektiğini ifade etmiştir. Gür vd. (2015), öğretmenler ailelerin değerler eğitimi süreçlerinde bilgilendirilmesi gerektiği yönünde önerilerde bulunmuşlardır.

Araştırmaya katılan öğretmenler, özellikle yaşadığımız son dönemlerde teknolojinin gelişmesi ve öğrencilerin medyayı aktif kullanması sebepleriyle değerlerin zarar gördüğünü ifade etmişler. Yazar (2012), çalışmasında kitle iletişim araçlarının değerleri olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Öğretmenler değerler eğitiminin ihtiyaç olduğunu, okul öncesi dönemden başlayarak tüm eğitim kademlerinde olması gerektiğini belirtmişlerdir. Tozlu ve Topsakal (2007) örgün eğitimin her kademesinde ilkokuldan başlayarak yüksek öğretime kadar bireylere değerler eğitimi verilmesinin önemli olduğu ifade edilerek araştırma bulgularımızı desteklemektedir. Öğretmenler değerler eğitiminin ülke gelişimi açısından da önemli olduğunu belirtmişlerdir. Özdemir vd. (2021), öğretmenlerin değerler eğitimini gerekli gördüğü, toplumun ahlakını sağlama, çocuğu hayata hazırlamada, küreselleşme ve teknolojinin hayatımıza etkilerini azaltmada değerler eğitimi etkili görülmüştür.

Yılmaz vd. (2023), öğretmenler değerlerin hayatın her alanında öğretilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Dinçer ve Aksoy (2021), çalışmalarında değerler eğitiminin

her kademede yaygın eğitim ile hayat boyu planlı ve programlı bir süreç içerisinde verilmesi yönünde önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmenler değer içerikli derslerin yüksek öğretimde sadece öğretmen yetiştirme programlarında değil tüm programlarda olması gerektiğini, lisansüstü eğitimlerde de değer içerikli derslere yer verilmesi gerektiğini, tüm meslek gruplarının ve toplumun tüm bireylerinin değerler eğitimi alması gerektiğini ayrıca ifade etmişlerdir.

5.2. Öneriler

Bu çalışma Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi yüksek lisans düzeyinde gerçekleştirilen “İlkokulda Değerler Eğitimi” dersini alan ve aynı zamanda tamamı sınıf öğretmeni olan katılımcıların görüşleriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına yönelik öneriler;

5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Öğretmenler öğrencileri ile değer odaklı iletişimi benimseyebilirler. Öğretmenlerin öğrencileri ile iletişimlerinin gelişmesi sınıf iklimini olumlu etkileyerek sınıf disiplinine katkı sağlayabilir.
- Araştırmaya katılan öğretmenler değerler eğitiminde aileyi sürece dahil etmenin önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin değerleri pekiştirmesi ve kalıcı davranış haline getirmesi açısından ailenin değer eğitiminde yer alması önemli görülmektedir. Bu açıdan öğretmenler değerler eğitiminde aileler ile iş birliği yaparak aileyi sürece dahil edebilirler.
- Araştırmaya katılan öğretmenler değerler eğitiminin her birey için ihtiyaç olduğunu bu sebeple tüm eğitim kademelerinde olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda değerler eğitime yönelik derslere, yüksek öğretimin tüm programları dahil bütün eğitim kademelerinde yer verilebilir.
- Lisans eğitimlerinde değerler eğitime yönelik eğitim almayan öğretmenler, değerler eğitimini etkili bir şekilde verebilmeleri için değerler eğitime yönelik hizmet içi eğitimler alabilirler.
- Lisansüstü eğitim alan öğretmenler eğitim süreçlerinde değerler eğitimi içeriğinde dersler alabilirler.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Öğretmenlerin değerler eğitime yönelik uygulama farkındalıkları incelenebilir.
- 2024 yılında güncellenen öğretim programları içerisinde yer alan EDE modeline ilişkin öğretmenlerin değerler eğitimi öz yeterlilik algıları incelenebilir.
- Değerler eğitimi çalışmalarına uygulamalarda aktif yer veren öğretmenlerin sınıf yönetimleri ile değerler eğitime yer vermeyen öğretmenlerin sınıf yönetimleri karşılaştırılabilir.
- Değerler eğitiminin öğrencilerin akademik başarılarının üzerindeki etkisi araştırılabilir.
- Değerler eğitime yönelik eğitimler alan öğretmenlerin mesleki tutumlarına yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi* [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 16.
- Akdeniz Üniversitesi, Sınıf Eğitimi Tezli YL. <https://webis.akdeniz.edu.tr/uploads/1128/content/ders%20programları/sınıf-egitimi-tezli-yukse-lisans-programı-ders-programı.pdf> 26 Haziran 2024'te alınmıştır.
- Akpınar, B. ve Özdaş, F. (2013). İlköğretimde değer eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri: Nitel bir analiz Fırat Üniversitesi *Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2).
- Aktepe, V. (2019). Karakter ve değer eğitiminde rol model olarak öğretmen. *Nevşehir Hacıbektas Veli Üniversitesi Eğitim Bilimleri Temel Eğitim Bölümü Kolesksiyonu*.
- Aktepe, V. ve Tahiroğlu, M. (2019). Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 1(42).
- Aktepe, V. ve Yalçinkaya, E. (2016). Okul Ortamında Değerler Eğitiminin Öğrenci Görüşlerine Göre Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(2), 113-131.
- Aktepe, V., ve Yel, S. (2009). İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Yargılarının Betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622.
- Aktepe, V., Keser, H., ve Şeref, Ş. E. (2020). Sınıf öğretmenlerinin perspektifinden değerler ve değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(4), 897-918
- Aladağ, S. (2012). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini bilişsel düzeyde kazanmalarına etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 161(161). <https://doi.org/10.20296/tsad.43084>
- Anadolu Üniversitesi, (2024). Sınıf Eğitimi Programı (Tezli) (YL) Programı. Anadolu Üniversitesi.

- Anadolu Üniversitesi, Karakter ve Değer Eğitimi Uzaktan Öğretim Tezsiz YL. <https://www.anadolu.edu.tr/akademik/enstituler/2013/karakter-ve-deger-egitimi-uzaktan-ogretim-tezsiz-yukse-lisans-programi/dersler> 26 Haziran 2024'te alınmıştır.
- Arslan, A., ve Elma, M. (2022). İlkokul Öğrencilerinin Değerlere Bakış Açılarının Kök Değerler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 20(44).
- Arslan, Z. Ş. ve Yaşar Tunç, F. (2007). Yükselen Değer Kavramı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(1), 8-11.
- Ateş, F. (2013). *İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi ve Uygulamalarına Yönelik Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma*, [Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Aydın, M. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri (Isparta ili örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Aydın, M.Z ve Akyol Gürler, Ş. (2013). *Okulda değerler eğitimi: Yöntemler, etkinlikler, kaynaklar*. Nobel Yayınları.
- Balcı, A. (1988). Etkili okul. *Eğitim ve Bilim*, 12(70).
- Batmaz, O.ve Erdoğan, T. (2019). Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitime Yönelik Görüşleri. *Kastamonu Education Journal*, 27(6).
- Başçı Namlı, Z. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Perspektifinden Değerler Eğitiminin İncelenmesi: Erzurum Örneği. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 6(1).
- Bayırlı, H., Doruk, O. ve Tüfekçi, A. (2020). Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşleri (Afyonkarahisar Örneği). *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 865-894.
- Berkowitz, M. (2011). What works in values education. *International Journal of Educational Research*, 50, 153-158. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2011.07.003>
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. Sistem Yayıncılık.

- Bozkurt, E., ve Merter, F. (2019). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri. *Journal of Turkish Studies*, 9(5). <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.7020>
- Bursa Uludağ Üniversitesi, Erken çocuklukta ahlak ve değerler eğitimi tezsiz yüksek lisans programı, <https://bilgipaketi.uludag.edu.tr/Programlar/Detay/1992?AyID=29> 20 Temmuz 2024'te alınmıştır.
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (29. Baskı) Pegem Akademi.
- Cevizci, A. (2005), *Felsefe Sözlüğü*. Paradigma Yayınları.
- Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *Turkish Studies*. 9(2), 429- 436.
- Creswell, J. W. (2017). *Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları Araştırma Deseni*. (Çeviri Ed., Demir, S. B.). Eğiten Kitap Yayınları.
- Çağatay, Ş.M. (2009), *Öğretmenin görüşlerine göre karakter eğitiminde ve karakterin küresel rolü / Öğretmenin görüşlerine göre okulun karakter eğitimi ve karakter gelişimindeki rolü* [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi] YÖK Tez Merkezi.
- Çelik, Ç., ve Gündoğdu, K. (2023). Öğrenci görüşleri doğrultusunda lisansüstü değerler eğitimi araştırmaları dersinin değerlendirilmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1).
- Çengelci, T., Hancı, B., ve Karaduman, H. (2013). Okul Ortamında Değerler Eğitimi Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.
- Davidson, L. ve Stokes, LC (2001). Eğitimcilerin Karakter Eğitimine İlişkin Algıları. *Paper Presented at the Mid-South Educational Research Association Regional Meeting*.
- Demircioğlu, İ. H., ve Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.

- Demirel, M., Özmat, D., ve Elgün, I. Ö. (2016). Primary School Teachers' Perceptions about Character Education. *Educational Research and Reviews*, 11(17), 1622-1633.
- Dicle Üniversitesi, Sınıf Eğitimi Tezli YL. <https://obs.dicle.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=47&curSunit=2225#> 25 Temmuz 2024'te alınmıştır.
- Dilmaç, B. (2007). Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması: *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*
- Dilmaç, B., ve Ekşi, H. (2007). Değerler eğitiminde temel tartışmalar ve temel yaklaşımlar. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 14, 21-29.
- Dinçer, B., ve Aksoy, R. M. (2021). Postgraduate students' views on values education. *International Online Journal of Education and Teaching*, 8(3), 1369-1384.
- Duban, N. Ve Aydoğdu, B. (2016) Values Education from Perspectives of Classroom Teachers. *In European Journal of Social Sciences Education and Research*. 1(6).
- Ekşi, H. (2003). Temel İnsanî Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1).
- Ekşi H.ve Katılmış A. (Editörler). (2020). *Karakter ve Değerler Eğitimi*. Nobel Yayıncılık.
- Elbir, B., ve Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 1(8), 1321-1333. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.4250>
- Erciyes Üniversitesi, Karakter ve Değerler Eğitimi YL. <https://dbp.erciyes.edu.tr/Program/Learn.aspx?Learn=6OLAc8qnlo4=> 26 Haziran 2024'te alınmıştır.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Ergün, A., ve Koç, S. (2022). Öğretmenlerin değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 729-754.
- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sınıf Eğitimi Tezli YL. <https://ects.ogu.edu.tr/YuksekLisans/Program/60> 26 Haziran 2024'te alınmıştır.

Fırat Üniversitesi, Sınıf Eğitimi Tezli YL.

https://egitim.firat.edu.tr/subdomain_files/egitim.firat.edu.tr/files/214/s%C4%B1n%C4%B1f%2022.02.2024.pdf 25 Temmuz 2024'te alınmıştır.

Gömlüksiz, M. N. ve Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1).

Gözel, Ü. (2018). *Hayat bilgisi dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aydın Adanan Menderes Üniversitesi.

Güngör, E. (2000). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. Ötüken yayıncılık.

Gür, Ç., Koçak, N., Şirin, N., Şafak, M., ve Demircan, A. (2015). İlköğretim öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri ve karşılaştıkları güçlüklerin incelenmesi: (Ankara örneği). *Asian Journal of Instruction* (E-AJI), 3(1).

İnönü Üniversitesi, Sınıf Eğitimi Tezli YL. <https://www.inonu.edu.tr/egitim.bilimleri/menu/8873/tezli-yuksek-lisans> 26 Haziran 2024'te alınmıştır.

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, (2012). Değerler eğitimi projesi 2012 –2013 eğitim öğretim yılı uygulama kılavuzu. <https://docplayer.biz.tr/9490369-T-c-istanbul-valiligi-milli-egitim-mudurlugu-degerler-egitimi-projesi-2012-2013-egitim-ogretim-yili-uygulama-kilavuzu.html> 20 Mayıs 2024'te alınmıştır.

İstanbul Üniversitesi, Erken Çocuklukta Ahlak ve Değer Eğitimi, Tezsiz Yüksek Lisans Programı. [https://ebs.istanbul.edu.tr/home/program?id=20295&birim=erken_cocuklukta_ahlak_ve_deger_egitimi_tezsiz_yuksek_lisans_programi_\(orgun_ogretim\)](https://ebs.istanbul.edu.tr/home/program?id=20295&birim=erken_cocuklukta_ahlak_ve_deger_egitimi_tezsiz_yuksek_lisans_programi_(orgun_ogretim)) 20 Temmuz 2024'te alınmıştır.

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Erken Çocuklukta Ahlak ve Değer Eğitimi (Disiplinlerarası) Tezli Yüksek Lisans Programı. <https://sbe.29mayis.edu.tr/tr/erken-cocuklukta-ahlak-ve-deger-egitimi-disiplinlerarasi-tezli-yuksek-lisans-programi> 20 Temmuz 2024'te alınmıştır.

Karaalp, H., Karaalp, K., Karaalp, E., Balık, Ö., & Çakı, T. (2023). Öğretmenlerin değerler eğitimi hakkında görüşleri. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 10(1), 224-240.

- Keskin, Y. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde değerlerin rolü. *Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansı*.
- Kıral B. Ve Dinçer B., (2018). Sınıf Öğretmenliği 4. Sınıf Dersin Eğitimine Bakış. *Eğitim Bilimleri Dergisi*. 9(1)
- Kluckhohn, C. (1951). "2. Values and value-orientations in the theory of action: an exploration in definition and classification". Toward a General Theory of Action, edited by Talcott Parsons and Edward A. Shils, Cambridge, MA and London, England: *Harvard University Press*.388-433.(8)
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Tutum ve Görüşlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), 2698-2720.
- Kuşdil, M.E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dersisi*, 15(45), 55-80
- Lakshmi, V. V., & Machavarapu, M. P. (2018). Value education in educational institutions and role of teachers in promoting the concept.
- MEB, (2010). *İlk ders genelgesi*. (2010/53). https://sabancimtal.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/41/01/342410/dosyalar/2019_03/20091637
- MEB, (2018). *İlkokul Hayat Bilgisi Öğretim Programları*. MEB Yayınları. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=326>
- MEB, (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni*. MEB Yayınları. <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin>
- Mergler, A. (2012). What Pre-service Teachers need to know to be Effective at Values-based Education. *Australian Journal of Teacher Education*, 37. <https://doi.org/10.14221/ajte.2012v37n8.5>
- Meydan, H. (2019). Akademide Değerler Eğitimi (Tezler ve Makaleler/1989-2017). *İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları*.
- Milli Eğitim Temel Kanunu, 1739, (1973). 12(14574), 2342. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739-20140206.pdf>

- Mohamad, N., & Sihes, A. (2019). Teachers' Perception of Values Education Implementation in School. 8, 884-891. <https://doi.org/10.35940/ijrte.C1220.1083S219>
- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Eğitimi Tezsiz YL. <https://egitimbilimleri.mu.edu.tr/tr/sinif-ogretmenligi-egitimi-uzaktan-egitim-tezsiz-yuksekk-lisans-4624> 26 Haziran 2024'te alınmıştır.
- Necmettin Erbakan Üniversitesi, erken çocuklukta ahlak ve değer eğitimi (yl) (tezsiz) <https://bilgipaketi.erbakan.edu.tr/program/ders> 20 Temmuz 2024'te alınmıştır.
- Özbek, R., ve Erzen, V. (2023). İlkokul Programı Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(59). <https://doi.org/10.9779/pauefd.1075291>
- Özdemir, Y., Uzun, E. M., ve Bütün, E. (2021). Temel Eğitim Öğretmenlerinin Değer Eğitimine Yönelik Görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(42).
- Öztürk, D. ve Recepoğlu, S. (2023). Perspectives of preservice social studies teachers on character and value education course. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 15(3) (2023) 1554–1575.
- Öztürk, Ş., Şahin, Ş., ve Mercan, E. (2010). Üniversite öğrencilerinin okul öncesi eğitime ilişkin görüşleri (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 175-186.
- Pekdoğan, S. ve Korkmaz, H. İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37).
- Saban, A. (2002). *Öğrenme öğretme süreci yeni teori ve yaklaşımlar*. Nobel Yayıncılık
- Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Değerler Eğitimi Tezli YL. <https://egitim.sakarya.edu.tr/tr/enstituprogrami/8567/27808/degerler-egitimi> 24 Haziran 2024'te alınmıştır.
- Schwartz, S. H. (2012). An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1).

- Sılay, A. N. (2013). A Survey of Values Education and its Connection with Character Education. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 2(3), 131-138. <https://doi.org/10.5901/ajis.2013.v2n3p131>
- Sökmen, Y., ve Nalçacı, A. (2020). Perspectives of teacher candidates regarding the impact of the media on values. *International Online Journal of Education and Teaching*, 7(4), 1868-1879.
- Sözer, Y., ve Aydın, M. (2020). Nitel veri toplama teknikleri ve nitel veri analizi süreci. *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*, 249-281.
- Suherman, A. (2018). The implementation of character education values in integrated physical education subject in elementary school. *In SHS Web of Conferences* (42).
- Sünbül, A. M. (1996). Öğretmen niteliği ve öğretimdeki rolleri ve eğitim yönelimi, 2(1).
- Şahin, Ç., ve Kartal, O. Y. (2013). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı Hakkındaki Görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1). <https://doi.org/10.12780/UUSBD143>.
- Şahin, N. (2019). Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının karakter ve değerler eğitimi dersine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 1058-1090.
- Şimşek, S., ve Kalkan, V. (2019). Karakter ve Değer Eğitimi Dersinin Kazanımları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1).
- TDK. (t.y.). Değer ne demek TDK Sözlük Anlamı. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=değer> 1 Haziran 2024'te alınmıştır.
- Thornberg, R. (2008). The lack of professional knowledge in values education. *Teaching and Teacher Education*, 24, 1791-1798. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2008.04.004>
- Tozlu, N., ve Topsakal, C. (2007). Avrupa birliğine uyum çerçevesinde değerler eğitimi. *Toplum ve Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(11), 1449-1470.
- TTKB, (2018). *İlkokul Hayat Bilgisi Dersi (1, 2 ve 3.Sınıflar) Öğretim Programı. 19.01.2108 Tarih ve 13Sayılı Kararı*. Ankara: MEB Yayınları.
- TTKB, (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni*. MEB Yayınları.
- Turan, S., ve Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(6), 227-259.

- Uçar, F. H.ve Çetinkaya, S. (2021). İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitaplarında Değerler Eğitimi. *Oltu Beşerî ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2).
- Ulak, H., Aygün, B., ve Öznacar, B. (2022). 2023 eğitim vizyonu belgesi'nde değerler eğitimi tasarımı: mutlu çocuklar güçlü Türkiye. *Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 1-15.
- Ulusoy, K. (2007). "Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi" [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Ulusoy, K. ve Arslan, A. (2023). *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*. Pegem Yayıncılık
- Unesco, (1992). Education for Affective Development. A Guidebook on Programmes and Practices. Principal Regional Office for Asia and the Pacific.
- Veugelers, W. (2000). Different Ways of Teaching Values. *Educational Review*, 52. <https://doi.org/10.1080/00131910097397>
- Yaman, H., Taflan, S.ve Çolak, S. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18).
- Yaşaroğlu, C. (2013). Türkiye'deki "hayat bilgisi" ile Singapur'daki "vatandaşlık ve ahlak eğitimi" derslerinin değerler eğitimi bağlamında karşılaştırılması. *Turkish Studies (Elektronik)*, 8(8), 1453-1461.
- Yaşaroğlu, C. (2014). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenle. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 8(27), 123.
- Yaşaroğlu, C. (2015). Examining the values in life science curriculum in terms of "consistency". *Participatory Educational Research*, 2(1), 91-96. <https://doi.org/10.17275/per.14.21.2.1>
- Yaşaroğlu, C. (2017). 2015 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Journal of Multidisciplinary studies*, 1(2), 10(51).
- Yaşaroğlu, C. (2022). *Değerli hissettiren eğitim* (1.baskı). Aktif yayınevi.
- Yaşaroğlu, C. (2024). *Kuram ve Eğitimde Uygulama Boyutlarıyla Karakter ve Değer*. (1. baskı). Vizetek yayıncılık.
- Yaşaroğlu, C., ve Tabara, E. (2023). Sınıf Öğretmenleri ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Duygu Durumları ile Değerler Eğitimi Tutumları Arasındaki

- İlişkinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 21(45). <https://doi.org/10.34234/ded.1263656>
- Yazar, T., (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirme*. [Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Yazar, T. (2012). Opinions of the prospective teachers about values. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 61-68. <https://doi.org/10.14527/C2S1M6>
- Yazıcı, D. K. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19(1)
- Yazıcı, K. (2023). Medya ve değerler eğitimi. R. Turan ve K.Ulusoy. *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. Pegem Yayıncılık
- Yetim, A. A. ve Göktaş, Z. (2004). Öğretmenin Mesleki ve Kişisel Nitelikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 541-550.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık
- Yılmaz, H., Yılmaz, D., Kurutkan, İ., Kaplan, A., Nur Karagöz, M., Engin, C., Canpolat, Y. ve Karagöz, L., (2023). İlkokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Değerler Eğitimi ile İlgili Görüşleri, *Tigin Analitik Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2), 228-241.
- Yiğittir, S. Ve Keleş, H. (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimine İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 189, 144-154.
- Yin, R. K. (2003). Case Study Research: *Design and Methods*. SAGE.
- YÖK, (2018). *Sınıf öğretmenliği lisans programı*. /https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni_Ogretmen-Yetistirme-Lisans_Programlari/Sinif_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf
- Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Disiplinler arası Değerler Eğitimi Tezli YL. <https://sbe.beun.edu.tr/yukseklisans-programlari/disiplinlerarasi-degerler-egitimi-tezli-yukseklisans.html> 26 Haziran 2024'te alınmıştır.

EKLER

Ek-1: Lisansüstü Düzeyde Değerler Eğitimi Dersi Alan Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerindeki Değişimin İncelenmesi Ölçeği

Merhaba, lisansüstü eğitimde değer içerikli ders alan sınıf öğretmenlerinin aldığı derslerin değerler eğitimine olan bakış açılarına etkisi üzerine bir araştırma yapıyorum. Değer içerikli dersi alan öğretmenlerin değerler eğitimine bakış açılarında değişim oldu mu? Oldu ise nasıl bir değişim oldu? Okul içi etkinliklerinde, mesleki gelişimlerinde değişimler oldu mu? Sorularına yanıtlar bulmayı amaçlayan bu çalışma kapsamında lisansüstü eğitimlerinde değer içerikli ders alan sınıf öğretmenleri ile görüşmeler yapıyorum. Görüşmelerde verilen bilgiler, sadece bu çalışmada kullanılacak ve kişisel bilgiler gizli tutulacaktır. Görüşme yaklaşık 40-45 dakika sürecektir. İzin verirsiniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Bu şekilde zamanı daha iyi kullanabiliriz hem de sorulara vereceğiniz yanıtların kaydını daha ayrıntılı tutabilirim. Bu araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederim. Eğer sorunuz varsa bana sorabilirsiniz.

a. Kıdeminiz: (yıl)

b. Cinsiyetiniz: () Erkek () Kadın

Görüşme Soruları

1. Değerler eğitimine bakış açınızı lisansüstünde aldığınız değerler eğitimi dersi değiştirdi mi?
 - Değerler eğitimine bakış açınız eskiden nasıldı?
 - Bu ders bakış açınızı nasıl değiştirdi?
 - Okulda/sınıfta değerler eğitimine yönelik farkındalığınıza ilişkin görüşleriniz nelerdir?
2. Değerler eğitimi dersinin mesleki yönden gelişiminize etkisi oldu mu?
 - Mesleki gelişiminize nasıl etkiledi?
 - Sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere nasıl katkısı oldu?
 - Dersleri işlerken motivasyonunuz üzerinde etkisi oldu mu?
 - Okul idaresi, meslektaş, veli, öğrenci iletişimine nasıl etkisi oldu?
3. Sizce sınıf eğitimi lisansüstü eğitimde, sizin aldığınız tarzda bir değerler eğitimi dersi olmalı mıdır? Neden?
 - Lisansüstü eğitim alanlara değerler eğitimi veya değer içerikli dersi almalarını tavsiye eder misiniz? Neden?

Katkılarınız için teşekkür ediyorum.

Ek-2: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 12/01/2024-E.394948/12.01.2024 10:43		Etik Kurul Otomasyonu	
T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu			
Oturum Tarihi: 12-01-2024	Oturum Sayısı: 1	Karar Sayısı: 14	
Etik Açısından Uygun			
Çalışma Adı	Lisansüstü Eğitimlerinde Değerler Eğitimi Dersini Alan Öğretmenlerin Değerler Eğitimine Bakış Açılarındaki Değişime İlişkin Öğretmen Görüşleri		
Araştırmacılar	Yüksek Lisans Öğrencisi Meryem Bozmaz (Yürütücü) Prof.Dr. Cihat Yaşaroğlu (Danışman)		
Başkan	Prof.Dr. Hakan ÖZDEMİR		
Kurul Üyeleri			
<u>Kullanıcı Mehmet YILMAZ</u>		Prof.Dr. Yusuf BATAR	
Prof.Dr. Mehmet ÖNAL		Prof.Dr. Mehmet GÜNGÖR	
Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK		Prof.Dr. Nesrin SİS	
Prof.Dr. Lutfiye ÖZDEMİR			